

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยกิจกรรม สำหรับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงปีที่ 1 โรงเรียนสงขลา เทคโนโลยี อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม
2. องค์ประกอบของจริยธรรม
3. ปัญหาจริยธรรม
4. วิธีสอนให้เด็กมีความรู้คู่คุณธรรม
5. การส่งเสริมและปลูกฝังจริยธรรม
6. การวัดผลประเมินผลจริยธรรม
7. เทคนิคการวัดและประเมินผลจริยธรรม
8. คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์
9. พฤติกรรมบ่งชี้หรือการวัดผลคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

1. ความหมายของการบูรณาการ
2. ความสำคัญของการบูรณาการ
3. หลักการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
4. กิจกรรมที่นำมาใช้บูรณาการเพื่อการวิจัย
5. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยกิจกรรม
6. ประเภทของการบูรณาการ
7. ประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม
2. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม

คุณธรรมจริยธรรม เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน บางคนจะใช้ควบคู่กันไปจนเข้าใจว่าเป็นคำที่มีความหมายเดียวกัน คือเข้าใจว่าคนที่มีคุณธรรม ก็คือคนที่มีจริยธรรมจากคำดังกล่าว ผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายของคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งนักการศึกษา นักปราชญ์ นักจิตวิทยา ฯลฯ ให้ความหมายไว้มากมาย ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546: 190) ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่า สภาพคุณงามความดี

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2543: 115) คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่ถูกคัลยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม มีประโยชน์มากและมีโทษน้อย สิ่งที่เป็นคุณธรรมในแต่ละสังคมอาจจะแตกต่างกัน เพราะการเห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดีนั้นขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ศาสนาและการศึกษาของคนในสังคมนั้น

สรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่ดีงาม เป็นที่ยอมรับของสังคม เกิดมาจากความมีเหตุผลรับผิดชอบซื่อสัตย์ ของนักศึกษาจะการทำงานเคยชิน เกิดเป็นลักษณะนิสัย ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณประโยชน์ต่อตนเอง ต่อสังคม ต่อประเทศชาติ และต่อโลก ทั้งจักรวาล

ความหมายของจริยธรรม

มีนักการศึกษา นักจิตวิทยาหลายท่าน ได้ให้แนวคิดของจริยธรรมไว้ ดังนี้

พระราชวรมุณี (2529 : 590 – 591) กล่าวถึงจริยธรรมว่า“จริยธรรมแปลว่า ธรรม คือ จริยะหรือหลักแห่งจริยะ ได้แก่ ข้อที่ควรประพฤติปฏิบัติตาม ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเทศะ จริยธรรมของชนกลุ่มหนึ่งอาจไม่เหมือนกันกับจริยธรรมของชน อีกกลุ่มหนึ่ง จริยธรรมนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อประโยชน์แก่ชีวิตและสังคมของมนุษย์ เพื่อให้สังคมของมนุษย์เป็นสังคมที่ดีเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่มนุษย์นั่นเอง”

เสฐียรพงษ์ วรรณปก (2530) อธิบายจริยธรรมในลักษณะกว้างว่าจริยธรรม คือ หลักสำหรับให้คนเรายึดถือในการปฏิบัติตนจริยธรรมตัดสินให้เราเป็นคนดีมีความประพฤติดี ละเว้นชั่ว ในบางกรณีเราบอกได้ทันทีว่า ความประพฤติใดที่เรียกว่าดี ความประพฤติใดที่เรียกว่าชั่วแต่ในบางกรณีเราจะต้องพิจารณาก่อนที่จะบอกได้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว ความเห็นของคนเราเกี่ยวกับเรื่องดีหรือชั่วไม่เหมือนกัน เพราะต่างฝ่ายต่างก็มีมาตรฐานสำหรับการวัดหรือตัดสินไม่เหมือนกัน มาตรฐานตัดสินความดี ความชั่ว อาจมองได้ 4 ด้านคือ ด้านสังคม เศรษฐกิจ ปรัชญา และศาสนา

พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 (2546: 291) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่าหมายถึง “ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม”

พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต (2542) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า หมายถึง การดำเนินชีวิตทั้งระบบ จริยธรรมในทางพุทธศาสนา จึงเป็นการดำเนินชีวิตที่ประเสริฐ ซึ่งประกอบด้วยมรรค ที่มีศีล สมาธิ และปัญญา

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ระบบการทำความดีละเว้นความชั่ว ซึ่งเป็นระบบที่ครอบคลุมทั้งสาเหตุที่บุคคลจะกระทำหรือไม่กระทำและผลของการกระทำหรือไม่กระทำ ตลอดจนกระบวนการเกิดและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ทิสนา แคมมณี (2546: 4) ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า “จริยธรรม เป็นการแสดงออกทางการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนคุณธรรมภายในให้เห็นเป็นรูปธรรม”

Good (1973) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า จริยธรรม หมายถึง การปรับพฤติกรรมให้เข้ากับเกณฑ์หรือมาตรฐานของความประพฤติที่ถูกต้องหรือดีงาม

Kohlberg (1976) กล่าวว่า จริยธรรมมีพื้นฐานของความยุติธรรม ซึ่งเป็นการกระจายสิทธิและหน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน โดยมีกฎเกณฑ์ที่เป็นสากล ซึ่งคนส่วนใหญ่ยอมรับได้ในเงื่อนไขที่ไม่มีความขัดแย้งกัน มีความเป็นอุดมคติและพันธะทางจริยธรรม จึงเป็นการเคารพต่อสิทธิของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน

Brown (1978: 412) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า “จริยธรรม” หมายถึง ระบบกฎเกณฑ์สำหรับวิเคราะห์การกระทำผิดหรือถูกของบุคคล ซึ่งเปลี่ยนแปลงและมีวิวัฒนาการจากประสบการณ์ของบุคคล”

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าจริยธรรม หมายถึง การแสดงออกของบุคคลหรือการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ซึ่งสะท้อนถึงคุณธรรมภายในเป็นผลจากการคิดดี คิดถูก เป็นไปตามมาตรฐานที่สังคมยอมรับว่าถูกต้อง ดีงาม ก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อตนเองและส่วนรวม

2. องค์ประกอบของจริยธรรม

นักจิตวิทยาและนักวิชาการหลายท่าน ได้จำแนกองค์ประกอบของจริยธรรม ดังนี้

ธีระพร อุวรรณโณ (2530: 54) ได้สรุปองค์ประกอบที่สำคัญ ของจริยธรรมของบุคคล ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความรู้ ได้แก่ ความเข้าใจในเหตุผล ของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินใจ แยกความถูกผิดได้ด้วยความคิด

2. องค์ประกอบด้านอารมณ์และความรู้สึก ได้แก่ ความพึงพอใจศรัทธาเลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับจริยธรรมนั้นมาเป็นแนวปฏิบัติ

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรมกรรมการแสดงออก หรือพฤติกรรมที่บุคคลตัดสินใจ ที่กระทำถูกหรือในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ กัน

วัลลภา จันทรเพ็ญ (2544: 35) สรุปองค์ประกอบ ของจริยธรรมว่า “จริยธรรม แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ทางด้านความรู้ความคิด ซึ่งได้นำความรู้ เจตคติและเหตุผลเชิงจริยธรรม สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่อยู่ในตัวของบุคคล ไม่สามารถมองเห็น ต้องใช้เครื่องมือวัด ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็น พฤติกรรม ซึ่งสามารถสังเกตเห็นการกระทำเหล่านั้นได้โดยตรง และลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมนั้นมี 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านปัญญา องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึกและองค์ประกอบทางด้านพฤติกรรม และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ของ จริยธรรม องค์ประกอบด้านพฤติกรรมจัดว่าเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตร่วมกัน ของคนในสังคมโดยสังคมมุ่งหวังให้บุคคลมีพฤติกรรม จริยธรรมที่ดี

Brown (1978: 412) มีความเห็นว่า จริยธรรมประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ความรู้ (Knowledge) ความรู้สึก (Feeling) และความประพฤติ (Conduct) ซึ่งสอดคล้อง กระบวนการซึมซับทางจริยธรรม (Moral Internalization) มี 3 กระบวนการที่เป็นอิสระจากกัน คือ ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) และพฤติกรรม ทางจริยธรรม (Moral Behavior)

จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของจริยธรรม ครอบคลุมถึงองค์ประกอบด้านความรู้ ความ เข้าใจในเหตุผลของความถูกต้อง องค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งเป็นความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใสในการนำแนวคิด เชิงจริยธรรมไปสู่การปฏิบัติและองค์ประกอบด้านพฤติกรรมมาแสดง ออก ซึ่งเป็นพฤติกรรมกรรมการแสดงออกที่บุคคลตัดสินใจกระทำถูกหรือผิดในสถานการณ์ต่าง ๆ

3. ปัญหาจริยธรรม

ปัญหาจริยธรรม คือ ปัญหาที่เกี่ยวกับการกระทำผิดศีลธรรมและการกระทำที่ขัดกับ ลักษณะการกระทำที่สังคมว่าดีงาม เป็นที่ยอมรับกันว่า ปัจจุบันสังคมกำลังประสบปัญหาด้าน จริยธรรมอย่างมาก ปัญหาจริยธรรมที่พบในสังคมตามที่ บรรเทา กิตติศักดิ์ (2533: 37) รวบรวมไว้มี ดังนี้

1. ปัญหาอาชญากรรม ผู้คนกระทำอาชญากรรมมากขึ้นดังปรากฏเป็นข่าวทาง สื่อมวลชนอยู่เสมอ
2. ปัญหาความเห็นแก่ตัวของบุคคล ผู้คนเห็นแก่ตัวกันมากขึ้นมีการประพฤติเอารัด เอาเปรียบกัน มีการอฆาตจ้องแวง การโกหกตลอบตลวง การช่วงชิงผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน

3. ปัญหาผู้คนหันเห ออกจากขนบธรรมเนียมเดิมมากขึ้นคนในสมัยปัจจุบันไม่ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของสังคมไทย เช่น มีการสัมพันธ์ทางเพศเสรีมากขึ้น เชื้อฟุ้งผู้ใหญ่น้อยลง เป็นต้น

สมพร เทพสิทธา (2536: 33-41) กล่าวถึง ปัญหาเกี่ยวกับจริยธรรมไว้ ดังนี้

1. ปัญหาค่านิยมที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งในปัจจุบันสังคมยกย่องคนที่มีเงิน คนที่มีตำแหน่งสูง มีอำนาจวาสนาและมีชื่อเสียง แม้ว่าคนเหล่านั้นจะประพฤติผิดศีลธรรมได้เงินมาโดยทุจริต

2. ปัญหาการขาดระเบียบวินัย ซึ่งการขาดระเบียบวินัยทำให้คนไทยจำนวนมากไม่น้อยชอบฝ่าฝืนกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ เช่น ฝ่าฝืนกฎจราจร ชอบทำอะไรตามใจตัว เพื่อความสะดวกสบาย เป็นคนเห็นแก่ตัวเห็นแก่ได้โดยไม่คำนึงถึงผลเสียหายต่อผู้อื่นและสังคม

3. ปัญหาการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง ซึ่งการฉ้อราษฎร์บังหลวง เกิดจากสาเหตุหลายประการ สาเหตุสำคัญที่สุดคือความบกพร่องและความเลื่อมโทรม ทางศีลธรรมและจริยธรรม เช่น เกิดจากความโลภและความไม่รู้จักพอ

4. ปัญหาการลุ่มหลงในอบายมุข อบายมุขเป็นเหตุให้คนไทยจำนวนมาก ไม่สนใจในการทำงานและหันไปประกอบอาชีพที่ไม่สุจริต ก่อการทะเลาะวิวาท ก่ออาชญากรรม ทำให้สังคมเดือดร้อนไม่สงบสุข

5. ปัญหาการรับวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสมจากต่างประเทศ ทำให้ประชาชนและเยาวชนจำนวนมากไม่น้อย ได้รับเอาวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสมจากต่างประเทศ ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อวัฒนธรรมอันดีงามของไทย

6. ปัญหาการบกพร่องในคุณธรรมของจริยธรรม การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาเน้นหนักในด้านเศรษฐกิจ ส่วนการพัฒนาคนในด้านจิตใจ ได้รับการสนใจน้อยมาก นโยบายการพัฒนาคนของประเทศไทยในระยะที่ผ่านมา มุ่งพัฒนาด้านร่างกายและสติปัญญา ความรู้ความสามารถอย่างมาก แต่ยังขาดการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมทำให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ เช่นที่ปรากฏในปัจจุบัน

ปัญหาจริยธรรมเหล่านี้ เกิดจากสาเหตุหลายประการ ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการพัฒนาประเทศโดยมุ่งความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ขาดความสมดุลกับการพัฒนาด้านจิตใจ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ซึ่งเป็นที่มาของปัญหาสังคม (ทิสนา เขมมณี, 2546: 1-2) และสาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เกิดจากบุคคลมิได้นำหลักจริยธรรมไปปฏิบัติตามครรลองของชีวิตของเขา เขารู้ว่าอะไรคือ สิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสม แต่

ความเห็นแก่ตัวและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมาดบังจริยธรรมเหล่านั้น ทำให้ปฏิบัติในทางเสื่อมได้ (สมพร เทพสิทธิ์า, 2536: 33-34)

4. วิธีสอนให้เด็กมีความรู้คู่คุณธรรม

สอนอย่างไร ให้เด็กมีความรู้คู่คุณธรรม ยูพาศรี ไพรวรรณ และคณะ (2548:13- 19) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายและหลักการของการศึกษาไว้ว่า “การจัดการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”

หลังการปฏิรูปการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการสอนที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง การสอนแบบบูรณาการหรือการสอนที่เน้นเด็กให้เป็นคนดี เก่งและมีความสุข เรียกว่าสอนเด็กมีความฉลาดทางอารมณ์หรือ E.Q. (Emotion Quotient) คือ การเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) และการควบคุมตนเอง (Self Control) สอนเด็กให้มี M.Q.(Moral Quotient) หมายถึง สติปัญญาทางศีลธรรม Robert Coles จิตแพทย์เด็กจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้เขียนหนังสือชื่อ The Moral Intelligence of Children พูดถึงสติปัญญาทางศีลธรรมของเด็ก ซึ่งนักจิตวิทยาค้นพบว่า พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นความฉลาดอารมณ์ ศีลธรรม มิตรสัมพันธ์ คณิตศาสตร์ ภาษา ดนตรี การเคลื่อนไหว ต่างก็ค่อนข้างเป็นอิสระต่อกัน เด็กอาจจะเก่งในด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้าน แต่อาจจะไม่เก่งในด้านอื่น ๆ ก็ได้ พัฒนาการในด้านต่าง ๆ ไม่จำเป็นต้องมีระดับเท่ากัน เช่น เด็กอาจเฉลียวฉลาด แต่พัฒนาการทางอารมณ์ต่ำและมีนิสัยไม่ดี หรือฉลาด อารมณ์ดี สังคมดี แต่คุณธรรมต่ำก็ได้ ซึ่งการพัฒนาสติปัญญาทางศีลธรรมของเด็ก มี 3 เรื่องที่มีผลต่อ M.Q. ดังนี้

1. การสอนศีลธรรมโดยตรงให้กับเด็ก (Direct Teaching)
2. การถ่ายทอดทางศีลธรรมจากผู้ใหญ่สู่เด็ก (Moral Legacy)
3. ความรักและวินัย (Love and Law)

จากการศึกษาของยูพาศรี ไพรวรรณ ที่สถาบันการศึกษาสันยาไส อำเภอยะบะดี จังหวัดลพบุรี สิ่งที่ได้ไปพบเห็นถือว่าเป็นสิ่งที่คุณค่ามาก ผู้อำนวยการ ท่านกล่าวว่า ท่านจะทำโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนในฝัน ภาพที่ท่านเห็นไม่ว่าท่านจะเดินไปทางไหนเด็ก ๆ จะวิ่งเข้ามาทักทาย เป็นภาพที่ประทับใจมาก ได้เรียนถามท่านว่าท่านมีเทคนิคหรือวิธีการอย่างไร ท่านบอกว่า เทคนิควิธีการไม่มี สิ่งที่ท่านมีอยู่คือ ให้ความรัก ความเมตตา ท่านเน้นว่า ครูต้องมีความรัก ความเมตตาแก่ศิษย์เป็นพื้นฐานและท่านได้บรรยายให้อาจารย์และนักศึกษาฟัง เกี่ยวกับปรัชญา การดำเนินงานของโรงเรียน คือ สอนให้เด็กเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป้าหมายในการจัดการศึกษาของท่านมาจากคำว่า Education ซึ่งภาษาอังกฤษแต่ละตัวมีความหมาย ดังนี้

E : Enlightenment - การรู้แจ้งภายใน

| | |
|---------------------|---|
| D : Duty & Devotion | - การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละอุทิศตน |
| U : Understanding | - การเข้าใจอย่างถ่องแท้ |
| C : Character | - อุปนิสัยที่ดีงาม |
| A : Action | - การนำความรู้ไปปฏิบัติ |
| T : Thanking | - ใจบุญรู้คุณ |
| I : Integrity | - มีเกียรติ |
| O : Oneness | - ใจสมาน |
| N : Nobility | - ความสง่างาม |

ทั้งหมดนี้ คือ เป้าหมายในการให้การศึกษา สำหรับนักเรียนของท่าน สำหรับกิจกรรมที่โรงเรียนได้จัดให้กับเด็กนักเรียน มีดังนี้ เด็กต้นนอนประมาณ 5 นาฬิกา หลังจากนั้นเด็ก ๆ จะมานั่งรวมกันที่ห้องประชุม สวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ ผู้อำนวยการจะให้โอวาทและเล่านิทานให้ฟังทุกวัน ซึ่งนิทานนั้นจะสอดแทรกคำสอน จากนั้นเด็ก ๆ จะรับประทานอาหารเช้า เข้าแถว เคารพธงชาติ เข้าเรียนตามปกติ ท่านได้กล่าวย้ำอีกว่า ครูทุกคนที่สอนไม่ว่าวิชาอะไร เรื่องอะไร จะมีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมด้วยทุกครั้ง เพราะถ้าเราบอกหรือสอนพูดคุยบ่อย ๆ สิ่งเหล่านั้นก็จะเข้าสู่จิตใจได้สำนึกของเด็กโดยไม่รู้ตัว พอจิตใจได้สำนึกมีมาก โอกาสที่เขาจะดึงออกมาใช้ก็สูง แต่ถ้าเขาได้รับ ได้เห็นแต่สิ่งที่ไม่ดีจากสิ่งแวดล้อม เช่น บางครั้งได้รับจากสื่อต่าง ๆ และชีวิตจริง ที่เป็นด้านลบเหล่านี้ก็จะค่อย ๆ ฝังเข้าไปในจิตใจได้สำนึก ก็จะถูกส่งออกมาเป็นพฤติกรรมนั้น เช่น เราอาจจะเคยได้ยินข่าวเด็กนักเรียนใช้ปืนยิงครูและเพื่อนร่วมห้องตาย ตัวอย่างนี้จะบอกได้ว่า สิ่งที่เด็กได้รับจนถึงจิตใจได้สำนึก คืออะไรและพฤติกรรมนั้นเด็กเอามาจากไหน ฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องสอน ต้องปลูกฝังและสอดแทรกคุณธรรมให้กับเด็กด้วย ไม่ว่าจะเรียนวิชาใดก็ตาม จะขอยกตัวอย่างจากหนังสือที่ท่านเขียน การสอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ คณิตศาสตร์ ที่เป็นการสอนที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ดังนี้

ตัวอย่างการสอนวิชาภูมิศาสตร์ ที่สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม

เรื่องภูเขา คุณธรรม จริยธรรมในการดำรงชีวิต ซึ่งเราอาจจะบอกเด็กว่าในชีวิตของคนเราประสบปัญหาต่าง ๆ ด้วยความลำบาก ความล้มเหลวบ้าง เผชิญกับความวุ่นวายบ้าง แต่ถ้าจิตใจของเรานั้นคง แข็งแรง เหมือนภูเขา เมื่อพบอะไรก็ไม่หวั่นไหว เราก็จะมีชีวิตอยู่ได้มั่นคงเช่นภูเขา

ตัวอย่างการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ที่สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม

$$\text{เรื่องอาหาร } 32 \frac{0}{0} 8 = 4$$

หลาย ๆ โรงเรียนสอนให้เด็กท่องจำสูตรคูณ เพื่อจะได้แก้ปัญหาโจทย์เลขได้ แต่อย่างไรก็ตาม เรากำลังสอนเด็กมิใช่สอนคณิตศาสตร์ ซึ่งเราสามารถเขียนโจทย์ใหม่ได้ ดังนี้

“คุณแม่ของฉันทรักฉันทมาก วันหนึ่งคุณแม่ไปซื้อส้มมาให้ 32 ผล พอดีเพื่อน ๆ 7 คน มาเยี่ยมที่บ้าน คุณครูสอนว่าเราต้องรู้จักให้และแบ่งปันแก่ผู้อื่น จึงแบ่งส้มทั้งหมด ให้กับเพื่อน ๆ รวมทั้งตัวฉันทเอง ทุกคนเท่า ๆ กัน อยากทราบว่าฉันทควรแบ่งส้มให้เพื่อนคนละกี่ผล

ตัวอย่างการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ที่สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม

น้ำเมื่อทำให้เย็นลงกลายเป็นก้อนน้ำแข็ง แต่ถ้าทำให้น้ำมีอุณหภูมิสูงขึ้น มันจะระเหยกลายเป็นไอ ในทำนองเดียวกันในชีวิตของเราหากมีแต่ความสงบเยือกเย็น เราก็จะเป็นคนที่มั่นคง เข้มแข็งเหมือนน้ำที่กลายเป็นน้ำแข็ง แต่ถ้าเราไม่โหมง่ายก็เท่ากับเป็นการเผาผลาญตัวเอง ทำให้พลังงานสูญเสียไปเรื่อย ๆ เหมือนกับน้ำที่ระเหยกลายเป็นไอ เราก็จะรู้สึกเหนื่อยและไม่สบาย

จากตัวอย่างที่นำมาเล่าสู่กันฟัง จะเห็นว่าการสอนที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมเข้าไปด้วยไม่ใช่เรื่องยากเลย

อีกกิจกรรมหนึ่งที่ได้มีโอกาสศึกษาสังเกตเห็น คือ การสอนแบบบูรณาการและการสอนแบบยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง สิ่งแรกที่ต้องทำ คือ ควรถามเด็กเสียก่อนว่าเด็กสนใจอยากเรียนเรื่องอะไร ควรสอนในสิ่งที่เด็กอยากรู้อยากเรียน มิใช่สอนในสิ่งที่ครูอยากสอน ขณะที่ไปดู เด็ก ๆ อยากเรียนเรื่องน้ำ เพราะช่วงนี้เขาเห็นฝนตกน้ำท่วม จากนั้นครูก็รวมเด็กแล้วจัดเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 7-8 คน ครูแต่ละกลุ่มวิชาจะทำฐานเหมือน Walk Rally ประจำแต่ละฐาน ดังนี้

ฐานที่ 1 กลุ่มสาระ ภาษาไทย พลศึกษา

ฐานที่ 2 กลุ่มสาระ สังคมศึกษา

ฐานที่ 3 กลุ่มสาระ วิทยาศาสตร์

ฐานที่ 4 กลุ่มสาระ ภาษาอังกฤษ

ฐานที่ 5 กลุ่มสาระ ดนตรี คณิตศาสตร์

ในฐานที่ 1 พลศึกษากับภาษาไทย ครูจะยกตัวอย่าง คำพังเพย สุภาษิตที่เกี่ยวข้องกับน้ำ พร้อมทั้งอธิบายความหมาย เช่น น้ำหนึ่งใจเดียว ความสามัคคีพร้อมเพรียงกัน น้ำอืดน้ำทวน มีความอดทน น้ำใสใจจริง ฯลฯ

สำหรับพลศึกษา นักเรียนจะได้เรียนรู้ การทำงานร่วมกัน ในลักษณะกระบวนการกลุ่มแหล่งน้ำ เด็กจะเข้าใจและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ในแต่ละฐานจะต้องสอนเรื่องเดียวกันคือ น้ำ ตามกลุ่มสาระของตนเอง แต่สุดท้ายแต่ละกลุ่มสาระจะต้องไม่ลืมสอดแทรกเรื่องคุณธรรม จริยธรรมไว้ด้วย กิจกรรมนี้จะจัดขึ้น 1 สัปดาห์/ 1 วัน/ 1 ช่วงสั้น สิ่งที่ได้จากการสังเกต เด็กจะมีความสุข สนุกสนานกับการเรียน ทั้งบรรยากาศที่อยู่

ได้ร่วมไม้ เด็ก ๆ ได้สัมผัสธรรมชาติและแต่ละกลุ่มสาระก็จะสอนหรือมีกิจกรรม ที่ช่วยให้เด็กได้ช่วยกันแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งได้ทั้งความสนุกสนานและได้สาระ พอเด็กได้เรียนไปครบทุกกลุ่มสาระแล้ว ครูก็รวมกลุ่มแล้วให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมาสรุปสิ่งที่ได้รับการที่เด็กสรุปทำให้รู้สึกประทับใจมาก ๆ เรากำลึงมองกันว่าจริง ๆ แล้วการสอนที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลางและการสอนแบบบูรณาการ คนที่เหนื่อยมากที่สุดคือ ครู เพราะครูต้องเตรียมการสอน ประชุมร่วมกันวางแผนการสอน ต้องเตรียมกิจกรรมต่าง ๆ จะทำอย่างไรให้เด็กมีส่วนร่วม จะสร้างกิจกรรมแบบไหน ให้สอดคล้องกับเรื่องที่จะสอน ซึ่งมันไม่ง่ายเลยและมันก็ไม่ยากสำหรับครูที่มีความตั้งใจจริง

จากที่กล่าวมา ครูคงได้ข้อคิดหลาย ๆ อย่าง สิ่งที่ยากจะย้ำเตือนคือ ทุกวิชาที่ครูสอน และทุกเรื่องที่ครูพูด ควรสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้เด็กด้วย เมื่อเด็กได้รับบ่อย ๆ สิ่งเหล่านี้มันจะเข้าไปอยู่ในจิตใต้สำนึกของเด็กเอง โดยที่เขาไม่รู้ตัว เมื่อเกิดปัญหาอะไรขึ้นกับเขา เขาจะคิดถึงสิ่งที่มีในจิตใต้สำนึกออกมา ถ้าในจิตใต้สำนึกของเขา มีแต่สิ่งที่ดีงามที่เขาได้รับการย้ำเตือนบ่อย ๆ เขาก็ถ่ายทอดสิ่งเหล่านั้นออกมาทางพฤติกรรม แต่ถ้าหากจิตใต้สำนึกเก็บแต่ความไม่ดีเข้าไป เมื่อเกิดปัญหาเด็กก็จะคิดถึงจิตใต้สำนึกที่ถูกปลูกฝังแต่ความไม่ดี เราก็จะเห็นพฤติกรรมเด็กเหล่านั้นว่าเป็นอย่างไร จึงไม่แปลกใจเลยว่า เด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวหรือพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ทั้งหลายส่วนใหญ่มักจะมาจากการได้รับสิ่งที่ไม่ดีสู่จิตใต้สำนึกนั่นเอง

5. การส่งเสริมและปลูกฝังจริยธรรม

การส่งเสริมและปลูกฝังจริยธรรม สามารถปฏิบัติตามแนวของนักการศึกษา ดังนี้ โทเศศ ด้วงอินทร์ (2528: 49) กล่าวว่า วิธีการปลูกฝังจริยธรรม ที่โรงเรียนปฏิบัติกันเป็นส่วนมาก คือ

1. การบอกแนะนำ อบรมและสั่งสอน
2. การชี้แนะเสนอแนวทางให้ตัดสินใจ
3. การยกย่องชมเชยและการลงโทษ
4. การให้ดูตัวแบบที่ดี
5. การให้แสดงทัศนะ อภิปรายให้เห็นผล

ชาเลื่อง วุฒิจันทร์(2524: 100-116) กระบวนการจัดการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อปลูกฝังจริยธรรมให้แก่แก่นักเรียน นักศึกษา สามารถกระทำได้หลายวิธีการ ได้แก่

1. การเรียนการสอนในห้องเรียนโดยการจัดสอนตามเนื้อหาวิชาเหมือนกับการสอนในรายวิชาอื่นๆ โดยการสอดแทรกการปลูกฝังจริยธรรมในการสอนรายวิชาอื่นๆ ทุกรายวิชาที่สอนรูปแบบวิธีการสอนจริยธรรมในห้องเรียนนั้น กรมการศาสนา (2521:13 – 17) ได้เสนอแนะวิธีสอนไว้ 7 วิธี คือ การบรรยายหรือปาฐกถา การอภิปราย การแก้ปัญหา การแบ่งกลุ่มทำกิจกรรมการ

แสดงบทบาทสมมติ การสืบสวนสอบสวน และการไต่สวนที่ นอกจากนี้ กรมวิชาการ ได้ทดลองใช้รูปแบบการสอนจริยธรรม 2 รูปแบบ คือ การปรับพฤติกรรมและการสอนแบบเสริมสร้างเจตคติ รูปแบบการปรับพฤติกรรม เป็นวิธีการสอนโดยการประยุกต์หลักพฤติกรรมไปใช้สอนเพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดจริยธรรมที่ต้องการ ส่วนรูปแบบการสอนเสริมสร้างเจตคติ เป็นวิธีสอนที่เน้นตัวนักเรียนทั้งจิตใจและการกระทำ ผลการทดลองพบว่า รูปแบบการสอนโดยการปรับพฤติกรรมให้ผลดีกว่า รูปแบบการสอนโดยการสร้างเจตคติในระดับประถมศึกษา แต่ในระดับมัธยมศึกษา รูปแบบการสอนทั้ง 2 รูปแบบให้ผลไม่ต่างกัน

2. การอบรมนักเรียน/นักศึกษาเป็นลักษณะการอบรมเพื่อปลูกฝังจริยธรรม ตัวอย่างของการจัดการอบรม เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ การอบรมนักเรียนประจำสัปดาห์/ประจำเดือน ด้วยการเชิญวิทยากรมาบรรยายพิเศษ การอบรมหน้าเสาธงตอนเช้าการพบอาจารย์ที่ปรึกษา การอบรมตาม โครงการข่าวสาร 5 นาที และกิจกรรมมองตนวันละ 5 นาที

3. การจัดกิจกรรมนักเรียน/นักศึกษา การจัดกิจกรรมในสถานศึกษามี 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรและกิจกรรมพิเศษนอกเวลาเรียน เพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนการสอนในหลักสูตร สนองความสนใจ พัฒนาบุคลิกภาพและเสริมสร้างอุปนิสัยอันดีงามของนักเรียน นักศึกษา ได้แก่ การสวดมนต์ไหว้พระในวันพระ การปฏิบัติธรรมแบบเข้มการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา

4. การจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่อยู่รอบตัวนักเรียน นักศึกษา ตลอดเวลาที่อยู่ในสถานศึกษา ซึ่งมีอิทธิพลต่อการโน้มน้ำใจของนักเรียน นักศึกษาให้มีพฤติกรรมและปฏิบัติในแนวทางต่าง ๆ ได้มากหากสถานศึกษาจัดสิ่งแวดล้อมให้สดชื่น ร่มเย็น น่าอยู่ น่าอาศัย มีสิ่งต่าง ๆ ที่ได้พบเห็นเป็นสิ่งที่ดี มีข้อคิด ข้อเตือนใจ เช่น ป้ายคติธรรม ซึ่งเขียนข้อความปฏิบัติ คติเตือนใจให้ทำดี ละเว้นความชั่วหรือข้อความปลุกใจให้ได้พบเห็นประจำวันแล้ว จะแทรกซึมเข้าไปในจิตใจของนักเรียน นักศึกษาวันละเล็กละน้อย จนในที่สุดจะกลายเป็นสิ่งปลูกฝัง ให้เขายึดถือและปฏิบัติตนจนคิดเป็นนิสัยและกลายเป็น ลักษณะประจำตัวในที่สุด

6. การวัดและประเมินผลจริยธรรม

คุณลักษณะที่ต้องการวัด การวัดและประเมินผลกิจกรรมนั้น ผู้ประเมินต้องทำความเข้าใจคุณลักษณะที่จะต้องวัด (วัลลภา จันทรพิชญ์, 2544) ดังนี้

1. เหตุผลเชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผล ในการเลือกจะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง การศึกษาเหตุผลเชิงจริยธรรม จะทำให้ทราบว่าบุคคลมีจริยธรรมในระดับที่แตกต่างกัน อาจมีการกระทำหน้าที่คล้ายคลึงกันได้

และบุคคลที่มีการกระทำที่เหมือนกัน อาจมีเบื้องหลังการกระทำและระดับจริยธรรม ที่แตกต่างกันได้เช่นกัน

2. ค่านิยมเชิงจริยธรรมในสภาวะปกติ บุคคลจะแสดงพฤติกรรมหรือปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหลัก 4 ประการ คือ ประการแรกเขามีความรู้เรื่องในการที่จะกระทำเรื่องนั้นหรือไม่รู้จักการกระทำที่ถูกต้องเป็นอย่างไร ประการที่ 2 เขาจะต้องมีความสามารถในอันที่ปฏิบัติงานนั้น ประการที่ 3 เขาต้องอยู่ในบรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมที่ชักนำให้เขาแสดงพฤติกรรมหรือปฏิบัติการนั้นๆ และประการที่ 4 เขาต้องแสดงความยินดีในการแสดงพฤติกรรมนั้น เขาจึงจะบังคับตัวเองให้ปฏิบัติงานได้

การประเมินค่านิยมเชิงจริยธรรม เป็นกระบวนการที่มุ่งวัดปริมาณหรือระดับของการมีจริยธรรมของบุคคล เพื่อวางแผนพัฒนาจริยธรรมของบุคคลนั้นให้สูงขึ้น ซึ่งสามารถประเมินผลได้โดยการสร้างแบบทดสอบ แบบสร้างสถานการณ์ หรือแบบทดสอบวิเคราะห์เนื้อหาในการประเมินขั้นของค่านิยมเชิงจริยธรรมจะเป็นการวัดหรือประเมินความรู้สึกหรือความคิดเห็น ความรู้สึกพฤติกรรมด้านความรู้สึก (Affective Domain)

3. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม เป็นส่วนที่เป็นมาตรฐานของความประพฤติปฏิบัติที่สังคมต้องการ การกระทำใด ๆ ของบุคคลที่สอดคล้องกับมาตรฐานการประพฤติที่ถูกต้องจึงามก็จัดว่าบุคคลนั้นมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในการประเมินผลจริยธรรมซึ่งเป็นพฤติกรรมด้านคุณลักษณะในสถานการณ์การจัดการศึกษาในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นระดับใดก็ตามจุดประสงค์ก็ลงเป็นไปเช่นเดียวกับ

3.1 เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนการสอน เนื่องจากพฤติกรรมด้านจริยธรรม เป็นพฤติกรรมที่ต้องการวิธีการอบรมสั่งสอน ที่แตกต่างจากพฤติกรรม ด้านความรู้ ความคิด ดังนั้น คำว่า การสอนในที่นี้ มีความหมายกว้างกว่าการสอนในห้องเรียนปกติ กล่าวคือ หมายรวมถึงการจัดกิจกรรมและวิธีการอื่น ๆ อันมีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน จะนำไปสู่การพัฒนาการทางด้านนี้ ที่เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของเขา ในทางที่พึงประสงค์ของสังคม ทั้งนี้หมายความว่า เป็นการวัดเพื่อนำผลไปใช้ในการปรับปรุงการอบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนมีพัฒนาการดีขึ้นเป็นการวัดระหว่างเรียนหรือในภาคเรียน เพื่อควาผู้เรียนมีข้อบกพร่องในพฤติกรรมด้านนี้เป็นประการใด จะปรับปรุงแก้ไขอย่างไรต่อไปในด้านการจัดกระบวนการเรียน การสอน การอบรม หรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

3.2 เพื่อใช้ผลจากการประเมินผล สรุปตามจุดประสงค์ของหลักสูตรการใช้ผลการวัดตามข้อนี้ คือนำผลการวัดไปรวมกับการวัดในด้านความรู้ ความคิดและด้านความคล่องแคล่วทาง

กาย ตามที่ระบุไว้ในจุดประสงค์ของหลักสูตร ตามระเบียบวิธีที่กำหนดในระเบียบประเมินผลในการตัดสินผลการเรียนของผู้เรียน ว่าน่าพอใจหรือไม่น่าพอใจ ต่อไป

เรณูวรรณ หาญวาฤทธิ์ (2538) ได้สรุป วิธีการที่นิยมใช้วัดและประเมินระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม เป็น 3 วิธี คือ

1. วิธีการตอบโต้โดยอิสระ
2. วิธีวัดแบบมีตัวเลือก วิธีนี้ยังใช้การกระตุ้นด้วยเรื่อง ที่ขัดแย้งทางจริยธรรมแล้ว จัดหาคำตอบไว้ให้ผู้ตอบเลือกข้อที่ใกล้เคียงกับคำตอบของตนเองมากที่สุด เพียงคำตอบเดียวในแต่ละเรื่อง
3. วิธีประเมินผลและเรียงลำดับความสำคัญ ของประเด็นปัญหาเป็นวิธีการที่ปรับปรุงมาจากวิธีการวัดแบบจัดหาคำตอบให้เลือก เพราะตัวเลือกมีลักษณะของการชักจูงให้ยอมรับเหตุผลในขั้นต่างๆ

ดังนั้นผู้สอนหรือผู้ประเมิน ควรคำนึงถึงประโยชน์ของการวัดผล เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนเป็นอันดับแรก แล้วตามด้วยความพยายามในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อการแก้ไขปรับปรุงความบกพร่องที่ยังปรากฏอยู่ในตัวผู้เรียนตามผลการวัดบ่งชี้ ทั้งนี้เพื่อแก้ไขให้ผู้เรียน ได้พัฒนาคุณลักษณะหรือจริยธรรมไปสู่จุดหมายที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ในที่สุด

นักการศึกษาและนักวัดผล ได้เสนอแนะ ขั้นตอนในการประเมินพฤติกรรมจริยธรรมไว้ ดังนี้ (วัลลภา จันทร์เพ็ญ, 2544)

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์พฤติกรรม เป็นการแยกแยะคุณลักษณะจริยธรรม ออกเป็นพฤติกรรมย่อยที่สามารถตรวจสอบปริมาณได้ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง ทั้งนี้คุณลักษณะจริยธรรมแต่ละคุณลักษณะจัดเป็นพฤติกรรมรวม ไม่อาจหาวิธีการตรวจสอบได้โดยตรง จำเป็นจะต้องพิจารณาจากพฤติกรรมย่อยในสถานการณ์ต่างๆ แล้วจึงสรุปว่านักเรียนมีจริยธรรมนั้นหรือไม่

ขั้นที่ 2 การเลือกวิธีการวัดและสร้างเครื่องมือการวัด เมื่อวิเคราะห์ได้พฤติกรรมย่อยของจริยธรรมแล้ว ครูผู้สอนจะต้องเลือกวิธีการวัดพฤติกรรมย่อยเหล่านั้น ซึ่งอาจต้องสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการวัดด้วย วิธีการวัดอาจมีได้หลายวิธี

ขั้นที่ 3 การกำหนดเกณฑ์ในการตัดสิน หมายถึง การกำหนดระดับของพฤติกรรมย่อยและพฤติกรรมรวม ซึ่งเป็นระดับที่ครูคาดว่าเป็นระดับของการมีพฤติกรรมนั้นๆ จริงหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า หากนักเรียนแสดงพฤติกรรมถึงระดับที่ครูกำหนดแล้ว ครูจะตัดสินว่านักเรียนมีพฤติกรรมจริยธรรมอยู่ในขั้นที่น่าพอใจ

ขั้นที่ 4 และขั้นที่ 5 เป็นขั้นที่ครูใช้เครื่องมือดำเนินการวัดกับนักเรียน เพื่อให้ได้ “ปริมาณ” เกี่ยวกับเหตุผล ทักษะคิดและพฤติกรรมจริยธรรมว่า นักเรียนมีอยู่มากน้อยเพียงใดและอยู่ในทิศทางใด “ปริมาณ” ที่วัดได้นี้อาจใช้ตัวเลขคะแนนแทนการให้เหตุผลเป็นความถี่ของการแสดงพฤติกรรมหรือระดับคุณภาพตามเกณฑ์ในวิธีการวัดที่ครูเลือกใช้เมื่อได้รับปริมาณมาแล้วครูต้องนำปริมาณนั้นมาเปรียบเทียบกับ “เกณฑ์” ที่กำหนดในขั้นที่ 3 เพื่อวินิจฉัยว่านักเรียนแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มมีพฤติกรรมถึงขั้นที่เรียกว่ามี “จริยธรรม” นั้นๆ หรือไม่หรือมี “จริยธรรม” นั้นอยู่ในระดับใด

ขั้นที่ 6 การลงความเห็นเพื่อพัฒนาจริยธรรม หลังจากทีครูวินิจฉัยจุดดี จุดด้อยของนักเรียนแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มแล้ว ครูจะต้องพิจารณาต่อไปว่าจะส่งเสริมจุดดีของนักเรียนได้อย่างไร เพื่อให้ลักษณะที่ดีนั้นคงอยู่และพัฒนายิ่งขึ้นและจะแก้ไขจุดด้อยของนักเรียนได้อย่างไร เพื่อให้นักเรียนขจัดหรือแก้ไขคุณลักษณะที่ไม่ดีนั้นได้ การพิจารณาในขั้นนี้เป็นการคิดถึงกระบวนการเรียนการสอนในอันที่จะอบรม และส่งเสริมให้นักเรียนมีจริยธรรมในขั้นสูงขึ้นไปเป็นลำดับ

7. เทคนิคการวัดและประเมินผลจริยธรรม

ในการประเมินจริยธรรมโดยใช้เครื่องมือ ที่อาจารย์ผู้สอนสร้างขึ้นเองมีวิธีการประเมินได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งในด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านเจตคติและความเชื่อทางจริยธรรมและในด้านพฤติกรรมจริยธรรม เทคนิคการวัดและประเมินมีหลายวิธี แล้วแต่ความต้องการที่จะมุ่งวัดปริมาณของการมีจริยธรรมด้านใด ซึ่งแต่ละด้านเป็นองค์ประกอบของจริยธรรมด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งสามารถประมวลได้ ดังนี้

1. การสังเกตพฤติกรรมจริยธรรม วิธีนี้ถือว่าเป็นวิธีการประเมินที่ตรงที่สุดเพราะการแสดงออกของนักเรียน มีความสม่ำเสมอและการสังเกตผลเป็นระยะเวลานาน ย่อมแสดงถึงรูปแบบของการประพฤติปฏิบัติในลักษณะประจำตัวของนักเรียน การสังเกตพฤติกรรมจริยธรรมเป็นกระบวนการใช้ประสาทสัมผัสของครู โดยเฉพาะการเห็นและการได้ยิน ตรวจสอบการปฏิบัติของนักเรียนในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งอยู่ในขอบเขตที่กำหนดไว้ล่วงหน้าการที่ต้องสังเกตพฤติกรรมเฉพาะในสถานการณ์ที่กำหนดไว้ก็เพราะ ก่อนการสังเกตจะต้องเลือกพฤติกรรมในสถานการณ์บางอย่างที่เป็นตัวแทนของจริยธรรมที่ต้องการประเมิน เพราะจริยธรรมอย่างหนึ่ง อาจมีองค์ประกอบที่เป็นพฤติกรรมย่อยได้มากมายและครูไม่สามารถสังเกตพฤติกรรมย่อยทั้งหมดได้ จึงจำเป็นต้องเลือกพฤติกรรมที่เป็นตัวแทนของจริยธรรมโดยใช้วิธีการวิเคราะห์พฤติกรรม

การเลือกพฤติกรรมย่อยเพื่อทำการสังเกตนี้ ทำให้ผู้สังเกตสามารถ เตรียมแบบบันทึกการสังเกตและการวางแผนไว้ล่วงหน้าได้ ถือเป็นการสังเกตอย่างมีระบบ ซึ่งเป็นวิธีการที่มี

ประโยชน์สำหรับผู้ที่ยังไม่เชี่ยวชาญในการสังเกต และมีเวลาสังเกตไม่มากนัก การแปลผลของการสังเกตก็ง่ายกว่า ในการสังเกตพฤติกรรมจริยธรรมครูต้องสังเกตหลาย ๆ ครั้งในช่วงเวลาต่าง ๆ กัน นอกจากจะให้ครอบคลุมสถานการณ์ที่ต่างกันแล้ว ยังต้องการความเชื่อมั่นว่าพฤติกรรมนั้นเป็นการแสดงออกสม่ำเสมอ ซึ่งทำให้แน่ใจว่านักเรียนมีพฤติกรรมนั้นจริง ไม่ใช่พฤติกรรมที่ครูสังเกตเห็นโดยบังเอิญ และเมื่อสังเกตแล้วควรบันทึกผลทุกครั้ง ทั้งนี้เพื่อกันลืมหรืออาจใช้ความประทับใจ ต่อพฤติกรรมที่ดีหรือไม่ดีของนักเรียนครั้งใดครั้งหนึ่ง มาประกอบการตัดสินใจตัดสินพฤติกรรมจริยธรรมและการประเมินพฤติกรรมจริยธรรมโดยการสังเกต มีขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

ขั้นที่ 1 เมื่อวิเคราะห์พฤติกรรมแล้ว ครูจะได้รายการพฤติกรรมที่เลือกสรรแล้วว่าเป็นพฤติกรรมที่ครอบคลุมสถานการณ์ต่าง ๆ เหมาะสมกับชั้นและวัยของผู้เรียนนำพฤติกรรมเหล่านั้นมาจัดทำตารางบันทึกการสังเกต

ขั้นที่ 2 กำหนดเกณฑ์คะแนนการยอมรับว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรมจริยธรรมเป็นที่น่าพอใจ การกำหนดเกณฑ์ควรให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละท้องถิ่น ตัวเกณฑ์จะใช้เป็นเครื่องช่วยวินิจฉัยและช่วยในการปรับปรุงตัวผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

ขั้นที่ 3 เป็นขั้นตอนการวางแผนการสังเกตและสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนการประเมินโดยวิธีการสังเกตเป็นงานที่ต้องใช้เวลามาก จำเป็นต้องมีการวางแผนการใช้เวลาในการสังเกต เพื่อให้การสังเกตได้ผลตามที่ต้องการและสังเกตนักเรียนได้อย่างทั่วถึง

ขั้นที่ 4 เมื่อได้ผลจากการสังเกตมาแล้ว ผู้ประเมินต้องนำผลนั้นมาพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่วางไว้ในขั้นที่ 2 เป็นขั้นของการวินิจฉัยว่านักเรียนผ่านเกณฑ์ที่วางไว้หรือไม่ ถ้าผ่านเกณฑ์แล้วยอมรับว่านักเรียนมีพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการมีจริยธรรมนั้นแล้ว ถ้ายังไม่ผ่านเกณฑ์ที่ประเมินอาจพิจารณาให้ลึกซึ้งลงไปว่า นักเรียนด้อยในลักษณะใด โดยดูจากพฤติกรรมย่อยในแต่ละตัว พฤติกรรมย่อยใดนักเรียนได้คะแนนน้อย บ่งชี้ถึงความจำเป็นในการกระตุ้น ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดิ้นรนกระทั่งประพฤติปฏิบัติออกมาให้ปรากฏ

2. การสัมภาษณ์ เป็นเทคนิคที่สามารถใช้เพื่อสอบถาม ถึงพฤติกรรมที่นักเรียนกระทำอยู่นอกชั่วโมงเรียนหรืออยู่ที่บ้าน เช่น การช่วยงานบ้าน การนำเงินหยอดกระป๋องออมสิน ประหยัดการใช้น้ำ ใช้ไฟฟ้า ทั้งนี้ครูต้องคำนึงถึงภูมิหลังทางครอบครัว ของนักเรียนแต่ละคน รวมทั้งการพิจารณาตรวจสอบความเชื่อถือได้ในคำตอบของนักเรียน

3. การประเมินจากเพื่อน หมายถึง ให้นักเรียนในชั้นช่วยประเมินพฤติกรรมของนักเรียนคนอื่น ๆ เช่น ใช้เทคนิค “ไครเอ่ย” หรือการสอบถามข้อมูลโดยตรง

4. การตอบแบบสอบถาม เป็นการให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึกของตนเองในแต่ละข้อความตามมาตราส่วน ซึ่งอาจเป็นมาตราส่วน 3 ระดับ 4 ระดับ หรือ 5 ระดับ ข้อความที่ใช้แสดง

ความรู้สึกอาจจะเป็นข้อความทางบวกที่แสดงความพึงพอใจและข้อความทางลบที่แสดงความไม่พึงพอใจต่อวัตถุสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องราวอย่างใดอย่างหนึ่ง คำตอบเหล่านั้นจะใช้วิธีการให้คะแนนตามน้ำหนักในแต่ละข้อ

5. การตอบแบบทดสอบ วิเคราะห์เนื้อหาแบบทดสอบชนิดนี้เป็นการตั้งคำถามหรือกำหนดสถานการณ์ให้ตอบคำถาม แล้วนำคำตอบที่ได้ไปวิเคราะห์ว่าอยู่ในขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นใด

Kohlberg (1976) ได้สร้างแบบสอบถามชนิดปลายเปิดขึ้นเพื่อรวบรวม ข้อมูลในการศึกษาโดยเล่าเรื่อง จากสถานการณ์สมมุติที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมซึ่งเป็นเหตุการณ์ขัดแย้งระหว่างความต้องการส่วนตัว กับกฎเกณฑ์ของหมู่คณะหรือสังคมให้ผู้ถูกทดสอบฟังก่อนแล้วถามเหตุผลว่าเรื่องอย่างนี้ควรทำ เพราะเหตุผลใด จากนั้นก็นำเอาเหตุผลต่างๆ จากคำตอบมาวิเคราะห์ว่าจัดอยู่ในจริยธรรมขั้นใด

6. การประเมินโดยการสร้างสถานการณ์ เป็นการประเมินจริยธรรมโดยการสร้างสถานการณ์ มีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเลือกสถานการณ์

การเลือกสถานการณ์ เพื่อให้นักเรียนพิจารณาเลือกความรู้สึก หรือความคิดเห็นเชิงจริยธรรม จะต้องคำนึงถึงสถานการณ์ที่แตกต่างกันและที่ผูกพันกับจริยธรรมนั้น โดยอาศัยหลักการของการวิเคราะห์พฤติกรรมมาช่วย

ขั้นที่ 2 การแต่งสถานการณ์

จากสถานการณ์ที่เลือกไว้ในขั้นที่ 1 ต้องนำมาแต่งเติม ให้เป็นสถานการณ์ที่บุคคลในสถานการณ์ปฏิบัติคล้อยตามหรือขัดแย้งกับจริยธรรม เพื่อที่จะเกิดแง่มุมที่จะให้นักเรียนพิจารณาและทำให้สถานการณ์ชัดเจนยิ่งขึ้น

7. การรายงานตนเอง เป็นการให้นักเรียนบอกถึงความสนใจความรู้สึกนึกคิดเจตคติ และบุคลิกภาพ การใช้ในการรายงานตนเองนั้น ส่วนใหญ่มักจะใช้การทดสอบทางจิตวิทยาการตอบแบบสอบถามหรือจดบันทึกประจำวัน วิธีการรายงานตนเองนี้จะไม่ได้รับการยอมรับในกลุ่มของนักปรับพฤติกรรมยุคแรก ๆ เนื่องจากมีปัญหาทางด้านความตรง ความเที่ยงและความแม่นยำของเครื่องมือที่ใช้ในการรายงานตนเอง ดังนั้นจึงควรใช้ร่วมกับวิธีการประเมินแบบอื่น ๆ ด้วยเพื่อที่จะทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนขึ้น

การรายงานตนเองนี้มักจะใช้ใน ช่วงเริ่มต้น ของการดำเนินการปรับพฤติกรรม ทั้งนี้เพื่อกำหนดขอบเขตและความรุนแรง ของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาตลอดจนเป็นแนวทางที่จะกำหนดวิธีการดำเนินการปรับพฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้น เพราะบางครั้งนักปรับพฤติกรรมพบว่า

บุคคลที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ไม่ใช่เป็นเพราะว่าเขาไม่สามารถแสดงออก ซึ่งพฤติกรรมที่เหมาะสมได้ หากแต่พวกเขาอาจจะคิดในทางลบ หรือมีความวิตกกังวลเกินกว่าเหตุนั่นเอง ดังนั้นทางแก้ไขไม่ได้อยู่ที่พฤติกรรมโดยตรงแต่จะต้องแก้ไขที่ความคิดของพวกเขามากกว่า เป็นต้น

การรายงานตนเองมีข้อดีอยู่หลายประการ โดยเฉพาะประหยัด ครอบคลุมด้านต่าง ๆ ที่ต้องการจะประเมิน ใช้ร่วมกับการประเมินแบบโดยตรงได้ แต่ก็มีข้อจำกัดอยู่หลายประการด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ทั้งนี้เพราะการประเมิน โดยการใช้การรายงานตนเองอาจได้รับผลกระทบจากการบิดเบือนข้อมูลของผู้ตอบ ความปรารถนาของสังคม และความคาดหวังของผู้ตอบแบบรายงานตนเอง นอกจากนี้สิ่งที่ได้จากการประเมินนั้น

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าการประเมินพฤติกรรมจริยธรรม สามารถดำเนินการได้อย่างหลากหลาย อาจใช้แบบประเมินความรู้ ความคิด อารมณ์และความรู้สึกรวม ซึ่งแบบวัดผลการประเมินคุณธรรม จริยธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบวัดระดับปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษา ตามกรอบของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

8. คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2542) ได้มีการกำหนดแนวปฏิบัติในเรื่อง คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของผู้สำเร็จอาชีวศึกษา โดยมุ่งหวังให้การจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษามีคุณภาพ สอนจนครบเจตนารมณ์ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดถือเป็นแนวปฏิบัติในการกำกับ ดูแล การบูรณาการคุณธรรมในการจัดการเรียนการสอน เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในคู่มือการบูรณาการ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการเรียนการสอน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จึงนิยามศัพท์ที่สำคัญไว้ดังนี้

1. การบูรณาการ หมายถึง การผสมผสานสิ่งต่าง ๆ ให้รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
2. คุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติในสิ่งดีงามทั้งกาย วาจาและจิตใจ โดยถือปฏิบัติเป็นประจำและเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งการปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสังคม
3. ค่านิยม หมายถึง ความชอบในสิ่งต่าง ๆ ของบุคคล ที่เห็นว่ามีคุณค่า ในการดำเนินชีวิตและเป็นจุดหมายปลายทางของการดำเนินชีวิต หรือสิ่งที่คนส่วนใหญ่เห็นว่า มีคุณค่ายกย่องและยึดถือปฏิบัติในการดำเนินชีวิต
4. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง คุณสมบัติหรือพฤติกรรมที่ผู้เรียนอาชีวศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พึงมีและปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

5. การเรียนการสอนอาชีวศึกษา หมายถึง การเรียนการสอนที่มุ่งสอนทางระดับฝีมือ ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ในที่นี้ความรวมถึงการเรียนการสอน ทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ

6. มนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ความสัมพันธ์ในทางสังคมระหว่างบุคคล ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ส่งผลให้บุคคลแต่ละคนสามารถเข้ากับบุคคลอื่นได้

7. ความมีวินัย หมายถึง การปฏิบัติตามกฎระเบียบ หรือข้อตกลง เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม จำแนกได้ 2 ประเภท คือ วินัยภายนอกและวินัยภายใน

8. ความรับผิดชอบ หมายถึง การยอมรับผลการกระทำของตนเอง ทั้งในสิ่งที่ดีหรือไม่ดี และสามารถควบคุมตนเองได้ มีความมุ่งมั่นและเพียรพยายามในการเรียนและการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดเวลา มีการวางแผนการปฏิบัติงานการใช้เวลาอย่างมีระบบและเหมาะสม ตลอดทั้งปฏิบัติอย่างครบถ้วน โดยการคำนึงถึงความปลอดภัยต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมส่วนรวม

9. ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง ความประพฤติที่ตรงและจริงใจ ไม่คิดทรยศ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวงและประพฤติชอบในทางที่ชอบ เช่น พูดความจริง ไม่ลักขโมย ไม่แอบอ้างผลงานของคนอื่นมาเป็นของตนเอง ไม่ทุจริตในการสอบ

10. ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ความมั่นใจ แน่ใจในแนวความคิด และการกระทำของตนเองอย่างมีเหตุผล มีหลักการในการทำงานที่จะทำงานหรือสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงได้ ถูกต้องและเหมาะสม

11. การประหยัด หมายถึง ความระมัดระวัง การรู้จักยับยั้ง ในการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น เงิน วัสดุ อุปกรณ์ น้ำ ไฟฟ้า ฯลฯ ทั้งของตนและส่วนรวม ให้พอเหมาะพอควรเกิดประโยชน์สูงสุดอย่างคุ้มค่า

12. ความสนใจใฝ่รู้ หมายถึง ความตั้งใจ ความพยายามหรือความกระตือรือร้นของบุคคลที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ

13. ความรักสามัคคี หมายถึง ความรู้สึกพอใจ ชื่นชมยินดี ความพร้อมเพรียงปรองดองกันของบุคคลที่มีต่อกันและกัน ตลอดจนบุคคลอื่นในสังคม

14. การละเว้นสิ่งเสพติดและการพนัน หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สิ่งเสพติดและการเล่นการพนัน

15. กตัญญูกตเวที หมายถึง การแสดงออกถึงการรู้คุณหรือการสนองบุญคุณต่อผู้มีพระคุณ หน่วยงานที่ตนทำงานของบุคคล ทั้งด้านความคิดและการกระทำ

16. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการคิดสิ่งแปลกใหม่ โดยสามารถที่จะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในแง่มุมใหม่ และเป็นกระบวนการใช้ความคิดในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

17. การพึ่งตนเอง หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตทั้งด้านการเรียนและการทำงานด้วยตนเอง

18. ความอดกลั้น หมายถึง การที่บุคคลสามารถระงับใจ ควบคุมสติสัมปชัญญะ กิริยา มารยาท อารมณ์ ในสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์หรือชักจูงไปในทางที่ไม่ดี

19. ความปลอดภัย หมายถึง การแสดงออกทางความคิดหรือการกระทำของบุคคล ในการระมัดระวังขณะที่ทำงานของบุคคลเพื่อให้ตนเอง ผู้อื่นและสังคมส่วนรวมพ้นภัย

20. ความมีมารยาทไทย หมายถึง การทำความเคารพแบบไทย ๆ การไหว้ การมีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ การนอบน้อมถ่อมตนและการพูดจาที่ให้เกียรติซึ่งกันและกัน

9. พฤติกรรมบ่งชี้ ที่ครูผู้สอนสามารถสังเกตได้ขณะทำการสอน หรือการวัดผลและการประเมินผล

เพื่อให้การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของผู้สำเร็จการอาชีวศึกษา โดยกระบวนการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนด จึงได้กำหนดคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และพฤติกรรมบ่งชี้ ที่ครูผู้สอนสามารถสังเกตได้ขณะทำการสอน สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2545: 6-10 และฉบับปรับปรุง 2546.) ดังนี้

| คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ | พฤติกรรมบ่งชี้ |
|--|---|
| 1. มีมนุษยสัมพันธ์ | 1.1 แสดงกริยาท่าทางสุภาพต่อผู้อื่น 1.2 พูดจาสุภาพ 1.3 ช่วยเหลือผู้อื่น 1.4 รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 1.5 ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น 1.6 ชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ 1.7 กล่าวคำขอบคุณหรือขอโทษ ได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ |

| คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ | พฤติกรรมบ่งชี้ |
|--|--|
| 2. ความมีวินัย | 2.1 ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับและกฎต่าง ๆ ของ วิทยาลัยได้แก่ แต่งกายถูกต้องตามระเบียบและข้อบังคับ ตรงต่อเวลา รักษาสาธารณสมบัติ สิ่งแวดล้อมและเข้าร่วม กิจกรรมที่ครู อาจารย์ผู้สอนกำหนด 2.2 ประพฤติตนถูกต้องตามศีลธรรมอันดีงาม |
| 3. ความรับผิดชอบ | 3.1 มีการเตรียมความพร้อมในการเรียนและการปฏิบัติงาน 3.2 ปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่วางไว้ 3.3 ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ 3.4 ปฏิบัติงานด้วยความละเอียดรอบคอบ 3.5 ปฏิบัติงานที่ได้มอบหมายเสร็จตามกำหนด 3.6 มีความเพียรพยายามในการเรียนและการปฏิบัติงาน 3.7 ปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนเอง 3.8 ยอมรับผลการกระทำของตนเอง 3.9 ปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงความปลอดภัยต่อตนเอง 3.10 ปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงความปลอดภัยต่อผู้อื่น 3.11 ปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงความปลอดภัยต่อส่วนรวม |
| 4. ความซื่อสัตย์สุจริต | 4.1 พูดความจริง 4.2 ไม่นำผลงานของผู้อื่นมาแอบอ้างเป็นของตนเอง 4.3 ไม่ทุจริตในการสอบ 4.4 ไม่ลักขโมย |
| 5. ความเชื่อมั่นในตนเอง | 5.1 กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล 5.2 กล้าทักท้วงในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง 5.3 กล้ายอมรับความจริง 5.4 เสนอตัวเข้าแข่งขันหรือทำงานท้าทาย 5.5 กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง |
| 6. การประหยัด | 6.1 ใช้วัสดุถูกต้องและเหมาะสมกับงาน 6.2 ปิดน้ำ ปิดไฟ ทุกครั้งเมื่อเลิกใช้ 6.3 ใช้จ่ายเงินของส่วนรวมให้เกิดประโยชน์สูงสุด |

| คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ | พฤติกรรมบ่งชี้ |
|--|---|
| 7. ความสนใจใฝ่รู้ | 7.1 ศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง 7.2 ซักถามปัญหาข้อสงสัย 7.3 แสวงหาประสบการณ์และค้นหาความรู้ใหม่ ๆ 7.4 มีความกระตือรือร้นในการใฝ่หาความรู้ใหม่ |
| 8. การละเว้นสิ่งเสพติดและการพนัน | 8.1 ไม่สูบบุหรี่ 8.2 ไม่ดื่มสุราและของมึนเมา 8.3 ไม่เสพสิ่งเสพติดอื่น ๆ 8.4 ไม่เล่นการพนัน 8.5 หลีกเลี่ยงในการเข้าไปอยู่ในสถานที่ที่มีการเล่นพนัน |
| 9. ความรักความสามัคคี | 9.1 ไม่ทะเลาะวิวาท 9.2 ร่วมมือในการทำงาน |
| 10. ความกตัญญูกตเวที | 10.1 ตระหนักในพระคุณครู อาจารย์ 10.2 มีสัมมาคารวะต่อครู อาจารย์อย่างสม่ำเสมอทั้งต่อหน้า และลับหลัง 10.3 อาสาช่วยเหลืองานครู อาจารย์ |
| 11. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ | 11.1 คิดสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม 11.2 มีความคิดหลากหลายในการแก้ปัญหา |
| 12. การพึ่งตนเอง | 12.1 สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ด้วยตนเอง 12.2 สามารถทำงานที่มอบหมายได้ด้วยตนเอง 12.3 ทหารายได้พิเศษได้ด้วยตนเองเมื่อจำเป็น |
| 13. ความอดกลั้น | 13.1 มีสติและความสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี 13.2 ควบคุมกิริยามารยาทในสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ ได้ |
| 14. ความปลอดภัย | 14.1 กิจวัตรที่ทำงานของตนเอง ผู้อื่น และสังคม ส่วนรวม ให้พ้นภัย 14.2 ระวังระวังขณะทำงานเพื่อให้ตนเอง ผู้อื่น และ สังคมส่วนรวมให้พ้นภัย |

| คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ | พฤติกรรมบ่งชี้ |
|--|---|
| 15.ความมีมารยาทไทย | 15.1 ทำความเคารพแบบไทย ๆ ได้ถูกต้องเหมาะสม 15.2 มีความนอบน้อมถ่อมตน 15.3 พุดจาที่ให้เกิดดีซึ่งกันและกัน |

สรุป ได้ว่า การจัดการเรียนรู้ในทุกรายวิชา ครูจะต้องมีการบูรณาการให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจ ที่ดีต่อการมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้กำหนดไว้ เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สำหรับนักศึกษาแผนกวิชาบริหารธุรกิจ โรงเรียนสงขลาเทคโนโลยี อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ในรายวิชาหลักการจัดการรหัส 3200-1003

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง เรียนรู้จากสภาพแวดล้อมของตนในด้านการสร้างความสัมพันธ์ ผู้เรียนกับสังคม มีผลทำให้เกิดการปฏิบัติได้ ทำเป็น คิดเป็น ยังผลให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ การสังเกต สร้างความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการสอนที่สามารถเชื่อมโยง และผสมผสานบริบทแวดล้อม ผู้เรียนเข้ามาสู่ระบบการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีผู้ศึกษาไว้ในหลายมิติ หลายแง่มุม โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมนำมาเสนอในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ความหมายของการบูรณาการ

มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายไว้ ดังนี้

สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ (2545 :182-183) ได้อธิบายไว้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ อาจพิจารณาความหมายได้เป็นสองนัย คือ ความหมายโดยทั่วไป ของคำว่าบูรณาการกับความหมายเฉพาะในทางศึกษาศาสตร์ ของคำว่าบูรณาการ ความหมาย โดยนัยแรก

บูรณาการ หมายถึง การทำให้สมบูรณ์ คือการทำให้หน่วยย่อย ๆ ที่สัมพันธ์อิงอาศัยกันอยู่เข้ามารวมทำหน้าที่ อย่างประสานกลมกลืนเป็นองค์รวมหนึ่งเดียว ที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ในตัวเอง (พระเทพเวที, 2531: 24) ส่วนความหมายอีกนัยหนึ่ง ซึ่งกล่าวเฉพาะเจาะจงลงไป ถึงองค์ความรู้ในสาขาวิชาทางศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ บูรณาการ หมายถึง การนำเอาศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อประโยชน์ในการจัดหลักสูตร แบบบูรณาการ (Integration Curriculum) คือ หลักสูตรที่นำเอาเนื้อหาของวิชาต่าง ๆ มาหลอมรวมเข้าด้วยกัน ทำให้เอกลักษณ์ของแต่ละรายวิชาหมดไป เกิดเป็นเอกลักษณ์ใหม่ของหลักสูตร

พระเทพเวที (2531: 9) ได้ให้ความหมายของการบูรณาการไว้ คือ การทำให้หน่วยย่อย ๆ ที่สัมพันธ์อิงอาศัยกันอยู่ เข้ามารวมกันทำหน้าที่อย่างประสานกลมกลืนเป็นองค์รวมหนึ่งเดียว เมื่อนำมาบูรณาการกับการศึกษา จึงเป็นการศึกษาแบบบูรณาการ หมายถึงการจัดการศึกษาหรือจัดหลักสูตรและการสอน โดยนำศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกันผสมผสานให้เกิดความสมบูรณ์และทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์และพัฒนาที่สมบูรณ์

สังัด อุทรานันท์ (2532:221) ให้ความหมายของหลักสูตรแบบบูรณาการว่าเป็นหลักสูตรที่มีความผสมผสานกันระหว่างเนื้อหาวิชามากที่สุดจนไม่ปรากฏเด่นชัดว่าวิชาหนึ่งวิชาใดเป็นหลักสำคัญในหลักสูตร การจัดหลักสูตรแบบบูรณาการ เป็นการหนีจากการเน้นหนักเนื้อหาวิชาเป็นอย่างมาก การจัดหลักสูตรแบบบูรณาการจะทำได้โดยลักษณะหนึ่งหรือหลายลักษณะรวมกัน ดังเช่น 1) จัดโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง และ2) จัดโดยยึดเอาสภาพปัญหากิจกรรมหรือการดำรงชีวิตในสังคมเป็นศูนย์กลาง

พระธรรมปิฎก (2540:30) ให้ความหมายของเอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการว่า การทำให้หน่วยย่อยทั้งหลายที่สัมพันธ์อิงอาศัยซึ่งกันและกันเข้ามารวมทำหน้าที่ประสานกลมกลืนเป็นองค์รวมหนึ่งเดียว ที่มีความหมายครบถ้วนสมบูรณ์ในตัว

วิเศษ ชินวงศ์ (2544: 23) กล่าวไว้ว่า การบูรณาการ หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียน โดยการเชื่อมโยงและผสมผสานกระบวนการสอน มีความสมดุล สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ เป็นการทำให้หน่วยย่อยต่าง ๆ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างสมบูรณ์และกลมกลืนกัน เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาและการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข

การบูรณาการ(กรมวิชาการ, 2545: 36) หมายถึง การทำให้สมบูรณ์ เป็นการนำเนื้อหาที่เป็นหน่วยย่อยหรือทักษะย่อยมาสัมพันธ์กันให้กลมกลืนเป็นองค์รวมมีความครบถ้วนสมบูรณ์

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integration Instruction) จะเน้นที่องค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละวิชา และเน้นที่การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญยิ่งกว่า การบอกเนื้อหาของผู้สอนและจะต้องยึดหยุ่นตามเหตุการณ์ หากมีการบูรณาการทั้งหลักสูตรและการเรียนรู้

ย่อมเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาที่สุด เพราะการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้สอนและผู้เรียน โดยตรงมากกว่าหลักสูตร

ดังนั้น การบูรณาการ หมายถึง การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงศาสตร์หรือเนื้อหา สาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความรู้ที่มีความหมาย มีความหลากหลายและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน

2. ความสำคัญของการบูรณาการ

ลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา เป็นวิธีการเรียนที่มุ่งเน้น การถ่ายทอด เนื้อหาวิชามากกว่าการเรียนรู้จากสภาพที่เป็นจริง และไม่เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ พัฒนาการคิดวิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็น การแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอีกทั้งยังขาดการ เชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทันสมัย ที่จะให้ผู้เรียนใช้แก้ปัญหา ในการดำเนิน ชีวิตให้เหมาะสมกับบริบทและสภาพแวดล้อมในสังคม และครูผู้สอนมักให้ความสำคัญ กับศาสตร์ ที่พัฒนาสมองซีกซ้ายมากเกินไป เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ โดยละเลยการพัฒนาสมองซีกขวา ได้แก่ ศิลปะ ดนตรี กีฬา และจริยธรรม นอกจากนี้ผลการใช้หลักสูตรยังมีข้อจำกัดหลายประการ การสอนแยกออกเป็นวิชา มีผลทำให้การเรียนรู้แยกกันเป็นส่วนๆ ไม่สัมพันธ์หรือไม่สอดคล้อง กับ ชีวิตจริงของผู้เรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมน้อย ส่วนใหญ่มักจะเรียนในห้องไม่มีโอกาสได้ สัมผัสกับความเป็นจริงนอกห้องเรียน ทำให้ผู้เรียนไม่เห็นความหมายของสิ่งที่เรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการที่ชีวิตของคนเราจะพบสิ่งต่าง ๆ มากมายหลายชนิดหลายประเภทในเวลาเดียวกัน ประสบการณ์ต่าง ๆ หรือปัญหาทั้งหลายจะเกี่ยวข้องกันหรือเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ทุกคนจะใช้ ทักษะหลาย ๆ อย่างในการเรียนรู้จากประสบการณ์และการแก้ไขปัญหาชีวิตประจำวัน การจัด กิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการเป็นวิธีที่ดีที่สุดวิธีหนึ่งที่จะช่วยจัดปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าว ให้หมดหรือลดน้อยลง สำหรับการเรียนรู้ของมนุษย์นั้น สมองจะสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุก สาขาวิชา ความคิดต่าง ๆ ทักษะ เจตคติ หรือความเชื่อได้ดี เมื่อ ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน นำเสนอแก่ผู้เรียนในลักษณะบูรณาการ จะทำให้ผู้เรียนมองเห็นรูปแบบและความสัมพันธ์ สามารถ เชื่อมโยงผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้แบบองค์รวมที่มีความหมายอย่าง ลึกซึ้ง บรรยากาศการเรียนรู้จะผ่อนคลาย ไม่รู้สึกกดดันและเอื้อต่อการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้ที่ สมบูรณ์ทั้งทางด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและจิตพิสัย การเรียนรู้แบบบูรณาการยังช่วยตอบสนอง ต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของนักเรียนแต่ละคน ทั้งช่วยพัฒนาในด้านสุนทรียะและความดี งาม ซึ่งมีอิทธิพลต่อความรู้สึกและความคิดที่ดีและทำให้ผู้เรียนเข้าถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิชา และสามารถนำความรู้จากการเรียนรู้ในส่วนหนึ่งไปช่วยทำให้การเรียนรู้ส่วนอื่น ๆ ดีขึ้นด้วย

ความสำคัญของการบูรณาการ อีกประการหนึ่ง คือ การที่ผู้เรียน จะเข้าใจสิ่งต่าง ๆ อย่างแจ่มแจ้งเกิดความหมายและนำไปใช้ได้ ก็ต่อเมื่อความรู้และความคิดย่อย ๆ ประสานสัมพันธ์ และเชื่อมโยงกันจนสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งนั้นกับสิ่งอื่นรอบตัว ซึ่งมีผลให้เกิดการ นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้มาจัดระบบระเบียบใหม่ให้เหมาะสมกับตน เป็นองค์รวมของ ความรู้ของตนเองและในการสอน ต้องให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเชื่อมโยงความคิดขึ้นในเนื้อหา ด้วยการใช่วิธีการหลากหลาย ซึ่งจะเป็นการบูรณาการทั้งด้านเนื้อหาสาระและวิธีการทั้งนี้ศาสตร์ ทุกศาสตร์ไม่อาจแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด เช่นเดียวกับวิถีชีวิตของคนที่ต้องดำรงอย่าง กลมกลืนเป็นองค์รวม ทำให้การเรียนรู้สอดคล้องกับชีวิตจริงและมีความหมายต่อผู้เรียนมากขึ้น

3. หลักการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ จะช่วยให้ครูและนักเรียนร่วมกันเชื่อมโยงสิ่งที่ เรียนรู้ให้เข้ากับชีวิตจริงและเชื่อมโยงเรื่องต่าง ๆ ในชีวิตจริงให้เข้ากับสิ่งที่เรียนรู้ได้การจัดการ เรียนรู้แบบบูรณาการนับได้ว่า เป็นนวัตกรรมหนึ่งที่ยึดหลักการให้นักเรียนเชื่อมโยงผสมผสาน องค์ความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้รับองค์ความรู้ ความเข้าใจในลักษณะองค์รวม เป็นเสมือนหนึ่งชีวิตจริงของนักเรียน โดยผู้เรียนสามารถศึกษาและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และสามารถประมวลประสบการณ์ แก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ จะมีความหมายต่อ นักเรียนอย่างลึกซึ้ง สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันและนำไปใช้อย่างเป็นธรรมชาติได้ หลักการ จัดการการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีนักวิชาการหลายท่าน ได้เสนอแนะไว้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542: 1-26) ได้อธิบายว่าการ เรียนรู้แบบบูรณาการนั้น มีความสำคัญเพราะศาสตร์ทุกศาสตร์ไม่อาจแยกจากกันโดยเด็ดขาดได้ เช่น เดียวกับวิถีชีวิตของคนที่ต้องดำรงอยู่อย่างประสานกลมกลืนเป็นองค์รวม การจัดให้เด็กได้ฝึก ทักษะและเรียนรู้เนื้อหาวิชาต่างๆ เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน จะทำให้การเรียนรู้มีความหมายสอดคล้อง กับชีวิตจริง การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจะช่วยลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชา ลดเวลาการเรียน ของผู้เรียน เป็นการแบ่งเบาภาระในการสอนของครู การเรียนแบบบูรณาการ จะทำให้ผู้เรียน มีโอกาสได้ใช้ความคิด ประสิทธิภาพความสามารถและทักษะต่างๆ อย่างหลากหลายก่อให้เกิดการ เรียนรู้ ทักษะกระบวนการและเนื้อหาสาระไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งต้องคำนึงกรอบความคิด ดังนี้ ครูมี ความเชื่อมั่นและเข้าใจตรงกับเรื่องการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ครูได้คิดวางแผนการเรียนรู้ และประเมินผลร่วมกัน ครูได้คิดวางแผนการเรียนรู้และประเมินผลโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้น การเรียนรู้ที่เกิดจากการเชื่อมโยงมากกว่า การเรียนรู้ที่เกิดจากเนื้อหาใด เนื้อหาหนึ่ง ต่อจากนั้นควร ดำเนินการตามลำดับต่อไปนี้

หนึ่ง กำหนดหัวเรื่อง (theme) ที่ใช้เป็นแกนในการบูรณาการ โดยให้เป็นเรื่องที่ผู้เรียนสนใจ ทั้งนี้จะเป็นหัวเรื่องที่สัมพันธ์กับรายวิชา / กลุ่มประสบการณ์ใดก็ได้

สอง วิเคราะห์ผังความคิด โดยใช้หัวเรื่องเป็นแกน โดยพยายามให้ครอบคลุมทุกรายวิชา / กลุ่มประสบการณ์ โดยเฉพาะด้านคุณธรรม จริยธรรม ผังความคิดควรได้มาจากประสบการณ์เดิมของผู้เรียนและครู

สาม ครูออกแบบการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับผู้เรียนรายบุคคล / กลุ่ม
สี่ ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ศึกษาภาคสนามเรียนรู้ร่วมกัน จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้เรียนแต่ละคน / กลุ่มอาจใช้เวลาในการเรียนรู้ที่ต่างกัน

ห้า ผู้เรียนสรุปความรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้อาจทบทวนผังความคิด ที่ได้จัดทำไว้ หรือสรุปตามรูปแบบที่พอใจและถนัด

หก ผู้เรียนนำเสนอความรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย
เจ็ด ประเมินผลการเรียนรู้ โดยพิจารณาจากกระบวนการการเรียนรู้ การนำเสนอความรู้ของผู้เรียน

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542: 47) กล่าวถึงหลักการสอนแบบบูรณาการไว้ 3 ประการ คือ 1) ต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) เน้นการปลูกฝังค่านิยมจิตสำนึกและจริยธรรมที่ถูกต้อง 3) ให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าทำ

ลาร์ดิซาบอล และคณะ (Lardizabal and others, 1970: 148-149) สรุปหลักการ และสิ่ง ที่ควรพิจารณาในการเรียนการสอนแบบบูรณาการไว้ 7 ประการคือ 1) ผู้เรียนมีความสำคัญมากกว่าเนื้อหา วิชา เน้นการพัฒนาบุคลิกภาพ เรียนรู้ทั้งร่างกาย สังคม อารมณ์และสติปัญญา 2) หน่วยการเรียนที่ต้องใช้เวลาในการทำกิจกรรมข้ามวันจะดีกว่าหน่วยการเรียนสั้น ๆ ที่เสร็จในเวลาเรียน 3) กิจกรรมการเรียนการสอนควรเป็นปัญหาในชีวิตจริง คำนึงถึงความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน เป็นเกณฑ์ 4) ในการเรียนรู้ควรใช้กระบวนการกลุ่ม 5) กิจกรรมการเรียนรู้ใช้กระบวนการ ประชาธิปไตย 6) คำถึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน 7) สร้างบรรยากาศในชั้นเรียน ในการทำงานเป็นที่พึงพอใจของผู้เรียน

สรุปได้ว่า กิจกรรมการบูรณาการ เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยการ เชื่อมโยงเนื้อหาวิชาที่สอดคล้องสัมพันธ์กันเข้าด้วยกัน เพื่อลดความซ้ำซ้อนกัน ของเนื้อหาวิชา เวลาเรียนรู้ของผู้เรียนและลดภาระครูผู้สอน โดยผู้เรียนมีโอกาสใช้ความคิดประสบการณ์ใหม่ ที่มีหลากหลายเหล่านั้น ซึ่งถือว่าการเรียนที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. กิจกรรมที่นำมาใช้บูรณาการเพื่อการวิจัย

กิจกรรมต่าง ๆ ที่นำมาบูรณาการให้นักศึกษาได้เรียนรู้ เพื่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้มาจากนักการศึกษาหลายท่าน ดังนี้

1. รองศาสตราจารย์ลำดวน เกษตรสุนทร รายงานการวิจัย การสร้างชุดฝึกอบรม เพื่อพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรม ของนักศึกษาครู สถาบันราชภัฏ สถาบันราชภัฏสงขลา 2546. มีกิจกรรม ดังนี้

1.1 กิจกรรมทดสอบสติ นำมาใช้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตและความอดกลั้น

1.2 กิจกรรมสหกรณ์ นำมาใช้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เกี่ยวกับความรับผิดชอบและความกตัญญูกตเวที

1.3 กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ด้วยความคิดสร้างสรรค์ นำมาใช้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เกี่ยวกับการละเว้นสิ่งเสพติดและการพนันและความปลอดภัย

1.4 กิจกรรมเลื้อยไคร้ นำมาใช้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เกี่ยวกับการพึ่งตนเองและการประหยัด

1.5 กิจกรรมมองเห็นในสวนดี นำมาใช้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เกี่ยวกับความอดกลั้นและความสนใจใฝ่รู้

2. อาจารย์ปราณี กองทิพย์และอาจารย์มังกร ปุ่มกิ่ง หลักการจัดการ รหัส 3200-1003 ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) พิมพ์ครั้งที่ 1 มีนาคม 2549 บริษัท พัฒนาวิชาการ (2535) จำกัด มีกิจกรรม ดังนี้

2.1 กิจกรรมวาดเพื่อนเชื่อมโยงกัน นำมาใช้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์

2.2 กิจกรรมฉีกกระดาษรูปสัตว์ นำมาใช้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เกี่ยวกับความสนใจใฝ่รู้และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

3. เกรียงไกรยุทธ ปึกษา การจัดการกิจกรรมบัณฑิตสัมพันธ์ ชั้น 7 อาคาร 48 มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา กรกฎาคม 2549. มีกิจกรรม ดังนี้

3.1 กิจกรรมปริศนาคำทำนาย นำมาใช้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเอง

4. อนุวัฒน์ ตั้งสมบูรณ์ รายงานการวิจัย การสร้างแบบทดสอบ วัดความซื่อสัตย์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในเขตกรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร 2528. มีกิจกรรม ดังนี้

4.1 กิจกรรมบันไดคารา นำมาใช้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เกี่ยวกับความมีวินัยและความสามัคคี

5. สันติ ดาวเรือง เป็นแนวคิดของผู้วิจัย ที่นำมาใช้กับนักศึกษาทุกปี มีกิจกรรม ดังนี้

5.1 กิจกรรมการสื่อสาร นำมาใช้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เกี่ยวกับความมีวินัย

5. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยกิจกรรม

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยกิจกรรม นักการศึกษาให้แนวคิด ดังนี้

สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ (2545:184) ให้แนวคิดว่า

1) เรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นวิถีชีวิตประจำวันของผู้เรียน ต่างสอดคล้องสัมพันธ์กัน ไม่ได้แยกส่วนออกจากกันเป็นเรื่อง ๆ แบบรายวิชาที่เรียน

2) ข้อค้นพบทั้งทางทฤษฎีการเรียนรู้และผลการวิจัยทางการศึกษา ต่างยืนยันตรงกันว่าผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีขึ้นและเรียนรู้อย่างมีความหมาย เมื่อมีการบูรณาการเข้ากับชีวิต

3) ปัจจุบันเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน หรือยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ศรรพศาสตร์ทั้งหลายที่มีมากมายในโลก ได้รับการจัดระบบที่ดีเชื่อมโยงกับเรื่องราวที่ค้นพบใหม่ ทุกคนมีสิทธิเท่า ๆ กันในการแสวงหาขั้วขึ้นสะดวกขึ้น ฟังฟังผู้สอนน้อยลง ผู้สอนจึงจำเป็นต้องเลือกเฉพาะสาระที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ที่ผู้เรียนต้องการโดยใช้เวลาเท่าเดิม

4) ไม่มีอายุวัฒนะอันใด ก็ยังไม่มีหลักสูตรวิชาใดเพียงวิชาเดียวที่สำเร็จรูปและสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงได้

5) การเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกันหรือเกี่ยวข้องกัน จะช่วยลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา ลดระยะเวลาเรียน ลดภาระงานผู้สอน ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมายมากขึ้น เรียกว่า มีแต่ได้กับได้ (Win-Win)

6) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแต่ละคนได้ใช้ความรู้ ความคิด ความสามารถและทักษะที่หลากหลายในการเข้าร่วมกิจกรรม

จิตติวัฏฏ์ กล่ำจิ้น (2549: 19) กล่าวว่า กิจกรรมที่สามารถนำมาใช้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการมี 9 ประการ ได้แก่ 1) การรายงาน 2) การอภิปราย 3) กรณีตัวอย่าง 4)

การแสดงละคร 5) การศึกษานอกสถานที่ 6) การเชิญวิทยากรมาบรรยาย 7) การสาธิตและการทดลอง 8) การสัมภาษณ์บุคคล และ 9) การจัดนิทรรศการ

สรุป การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ใช้กิจกรรม ครูสามารถที่จะนำสิ่งที่จำเป็นหรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน มาจัดการเรียนรู้ให้เกิดกับผู้เรียน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ ที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งครูสามารถเลือกใช้วิธีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จากกิจกรรมต่าง ๆ จึงจะทำให้ผู้เรียนสามารถนำไปสู่ การเชื่อมโยงความคิด ในเรื่องของการดำเนินชีวิต อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข โดยให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เกิดแนวทางการประพฤติปฏิบัติไปสู่แนวทางการเป็นผู้มีที่ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่ต้องการ ได้

6. ประเภทของการบูรณาการ

แนวทางในการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ แบบบูรณาการนั้น วิเศษ ชินวงศ์ (2544: 22-29) ได้แบ่งประเภทของการบูรณาการ 2 ลักษณะ ดังนี้ 1) เป็นการบูรณาการภายในวิชา เป็นการนำเนื้อหาภายในวิชาเดียวกัน ไปสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง ให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ความรู้และทักษะไปใช้ในชีวิตจริง ในบริบทที่มีความหมาย ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียน มีความหมาย และ 2) เป็นการบูรณาการระหว่างวิชา โดยการเชื่อมโยงหรือรวมศาสตร์ต่าง ๆ ตั้งแต่ 2 สาขาขึ้นไปภายใต้หัวข้อเรื่องเดียวกัน เป็นการเรียนรู้โดยใช้ความรู้ ความเข้าใจและทักษะ ในศาสตร์หรือความรู้ในวิชาต่าง ๆ มากกว่า 1 วิชาขึ้นไป เพื่อแก้ปัญหาหรือแสวงหาความรู้ ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและใกล้เคียงกับชีวิตจริง แบ่งเป็น 4 รูปแบบ โดยมีรูปแบบการสอนบูรณาการ ดังนี้

2.1 การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว (Infusion Instruction) เป็นการสอน ที่ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กับหัวข้อเรื่อง ที่สอดคล้องกับชีวิตจริงหรือสาระที่กำหนดขึ้นมา เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม กิจกรรมทดสอบสติ เป็นต้น ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสาระและกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ เช่น การอ่าน การเขียน การคิด การคำนวณ การคิดวิเคราะห์ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะและกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความรู้ความจริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนด

2.2 การบูรณาการแบบคู่ขนาน (Parallel Instruction) เป็นการสอนที่มีผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันจัดการเรียนการสอน โดยอาศัยยึดหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วบูรณาการเชื่อมโยงแบบคู่ขนาน เช่น ผู้สอนคนหนึ่งสอนวิทยาศาสตร์ เรื่องเงา ครูคณิตศาสตร์อาจจะสอน

เรื่องการวัดระยะทางโดยการวัดเงา คำนวณในเรื่องเงาในช่วงเวลาต่าง ๆ จัดทำกราฟของเงาในระยะต่าง ๆ หรืออีกคนหนึ่งอาจให้ผู้เรียน เรียนรู้ศิลปะ เรื่องเทคนิคการวาดรูปที่มีเงา

2.3 การบูรณาการแบบสหวิทยาการ เป็นการสอนการบูรณาการในลักษณะนำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระมาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปผู้สอนมักจัดการเรียนแบบแยกตามรายวิชาหรือกลุ่มวิชา แต่ในบางเรื่องผู้สอนอาจจัดการเรียนการสอน ร่วมกันในเรื่องเดียวกัน เช่น เรื่องวันสิ่งแวดล้อมของชาติ ผู้สอนภาษาไทยจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้ภาษาคำศัพท์ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนวิทยาศาสตร์จัดกิจกรรมค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนสังคมศึกษาให้ผู้เรียนค้นคว้าหรือทำกิจกรรมค้นคว้าหรือทำกิจกรรมชุมชนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และครูผู้สอนสุขศึกษาอาจจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เป็นต้น

2.4 การบูรณาการแบบโครงการ เป็นการสอนที่ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการเป็นโครงการ โดยผู้เรียนและครูผู้สอนร่วมกันสร้างสรรค์โครงการขึ้นโดยใช้เวลาการเรียนต่อเนื่องกันได้หลายชั่วโมง ด้วยการนำเอาจำนวนชั่วโมงของวิชาต่างๆ ที่ครูผู้สอนเคยแยกกันนั้นมารวมเป็นเรื่องเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ในลักษณะการสอนเป็นทีมเรียนเป็นทีม ในกรณีที่ต้องการเน้นทักษะบางเรื่องเป็นพิเศษ ครูผู้สอนสามารถแยกกันสอนได้ เช่น กิจกรรมเข้าค่ายดนตรี กิจกรรมเข้าค่ายภาษาอังกฤษ เป็นต้น (กรมวิชาการ, 2545: 21-22)

สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2546:31-32) ได้เสนอแนวทาง ในการจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ มีดังนี้

1. การบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเชื่อมโยงสัมพันธ์ภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน เป็นกิจกรรมการเรียนการสอน ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงแนวคิด ทักษะและความคิดรวบยอดของเนื้อหาสาระในกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การสอนแบบบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันมีใช้กันมากในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษา รวมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการรู้หนังสือหรือการอ่านออกเขียนได้ การบูรณาการดังกล่าว เป็นกระบวนการพัฒนาความคิดจากการเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างการฟัง การดู การพูด การอ่าน และการเขียนในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลายการจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้ จะมีผลทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ที่จะนำไปสู่ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและโลกรอบตัวได้ เช่น มีความรู้ในเรื่องของหลักภาษาและการใช้ภาษา ตลอดจนการใช้ได้ถูกต้องชัดเจนขึ้น เมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนแล้วจะได้ผลมากเมื่อถึงขั้นที่ผู้เรียนสร้างตำราขึ้นด้วยตนเอง อ่านและประยุกต์สู่การเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนการสอนในลักษณะการบูรณาการ จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่าเมื่อเทียบกับการจัดการเรียนการสอนที่แยกเป็นส่วน ๆ ขาดการเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ในการเรียนการสอนแบบบูรณาการนั้น ครู

และนักเรียนอาจช่วยกันพิจารณากำหนดหัวข้อเรื่องที่จะเรียน ช่วยกันพิจารณาเลือกหนังสืออ่าน ซึ่ง การเลือกหนังสืออ่านเป็นกิจกรรมที่สำคัญมาก เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดแนวคิด ในการวางแผน การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. การบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือการบูรณาการ แบบสหวิทยาการ เป็นการรวมศาสตร์ต่าง ๆ ภายใต้อำนาจเรื่องเดียวกัน เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ ที่ครอบคลุม โดยใช้ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจในศาสตร์หรือองค์ความรู้ต่าง ๆ มากกว่า 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ขึ้นไป เพื่อแก้ปัญหาหรือแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ แนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ต้องการและการ ปฏิบัติกิจกรรมแบบบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ ผู้เรียนจะนำความรู้และประสบการณ์ พื้นฐานเดิมของตนมาใช้ร่วมกันในการสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงความรู้ใหม่ต่าง ๆ ไปสู่ความรู้ หรือแนวคิดใหม่ ๆ จุดเริ่มต้นของการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ อาจมีหลักเช่นเดียวกับการบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ ครูและนักเรียนช่วยกันกำหนด หัวข้อเรื่อง ช่วยกันสร้างเสริมบรรยากาศของการเรียนรู้ มีการปรับเปลี่ยนตารางสอน เพื่อให้ เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการหรือในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ ตามที่ปฏิบัติได้จริง ครูที่สอนในชั้นเดียวกันนั้นอาจร่วมพิจารณากำหนดหัวข้อเรื่อง และกิจกรรม การเรียนการสอนแบบบูรณาการไว้หลาย ๆ อย่างเป็นแบบพิมพ์เขียวก่อนก็ได้

สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ(2545:184) ได้นำเสนอวิธีการบูรณาการ มีดังนี้

1. การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยง สาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กับหัวข้อเรื่อง ที่สอดคล้องกับชีวิตจริงหรือสาระที่กำหนดขึ้นและกระบวนการ เรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ เช่น การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ต่าง ๆ มาจัดเป็น กิจกรรมการเรียนรู้แบบต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียน ได้ใช้ทักษะและกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความรู้ จริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนด

2. การบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงแนวคิด ทักษะและความคิดรวบยอดของสาระการเรียนรู้สาระใด สาระหนึ่ง ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยความหมายและเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นลักษณะการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ที่นำเอาสาระการเรียนรู้จากหลายกลุ่มสาระมาเชื่อมโยง เพื่อจัดการเรียนรู้ ภายใต้อำนาจเรื่อง (Theme) เดียวกัน

4. การบูรณาการแบบพหุวิทยาการ เป็นลักษณะการบูรณาการที่ผู้สอน นำเอาเรื่อง หรือสาระการเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ ไปสอดแทรกในสาระการเรียนรู้หรือวิชาที่ตนเอง รับผิดชอบ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามประเภทดังกล่าว สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการเชื่อมโยง สร้างองค์ความรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

7. ประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

จากการบูรณาการหลักการสูตรและการเรียนรู้แบบบูรณาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศแล้วพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา 5 ประการ สุมิตร คุณานุกร (2528: 41342) คือ 1) ช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงการเรียนรู้ ความรู้ที่เรียนไปแล้วจะนำมาสัมพันธ์กับความรู้ใหม่ จะทำให้เกิดการเรียนรู้เร็วขึ้น 2) ช่วยจัดเนื้อหาหรือความรู้ให้อยู่ในลักษณะเหมือนชีวิตจริง คือผสมผสานและสัมพันธ์ เป็นความรู้ที่อยู่ในลักษณะหรือรูปแบบที่เอื้อต่อการนำไปใช้กับชีวิตจริง 3) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพ และปัญหาสังคมได้ดีกว่า การกระทำหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคมเป็นผลมาจากหลาย ๆ สาเหตุ การที่จะเข้าใจปัญหาใดและแก้ไขปัญหานั้นได้ควรพิจารณาปัญหา ที่มาของปัญหาอย่างกว้าง ๆ ใช้ความรู้จากหลาย ๆ วิชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความเข้าใจใหม่ ๆ ขึ้น 4) ช่วยให้การสอนและการศึกษามีคุณค่ามากยิ่งขึ้น แทนที่จะเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้หรือสาระแต่เพียงประการเดียว กลับช่วยให้สามารถเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้เกิดความคิดรวบยอดที่กระจ่างถูกต้องและสามารถปลูกฝังค่านิยมที่ปรารถนาได้อีกด้วย และ 5) ทำให้เกิดการบูรณาการขึ้น ทำให้วัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนเปลี่ยนไปจากที่ผู้เรียนได้รับความรู้ไปเพื่อให้ผู้เรียน ๆ ได้เห็นคุณค่าและนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

การเรียนรู้แบบบูรณาการ มีผลทำให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงการเรียนรู้ ผสมผสานความรู้ เห็นคุณค่า และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้สร้างองค์ความรู้ ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน สังคม และอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวไว้ ดังนี้

ผกา สัตยธรรม (2523: 51) กล่าวถึง ประโยชน์ที่ได้รับจากการสอนแบบบูรณาการไว้ 5 ประการ คือ 1) ช่วยเหลือและแก้ไข ตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองให้เป็นคนที่สมบูรณ์ในทุกด้าน 2) การเชื่อมโยงวิชาทำให้ผู้เรียน เกิดความสนุกสนานเพราะ ได้เรียนรู้หลายด้าน 3) การฝึกเชื่อมโยงวิชาต่าง ๆ ทำให้ไม่ลืมนำไปปฏิบัติในชีวิตจริงให้สอดคล้องกับความต้องการได้ และ 5) นักเรียนได้ฝึกทักษะด้านต่าง ๆ หลายประการ

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542: 50) กล่าวถึงประโยชน์ ที่ได้รับจากการสอนแบบบูรณาการไว้ 9 ประการ คือ 1) เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย ผู้เรียนสามารถจำความรู้ที่เรียน ได้นาน

ซึ่งจะเริ่มด้วยการทบทวนความรู้เดิมและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน 2) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและสังคมเป็นการพัฒนาทุกด้าน 3) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมตามประสบการณ์ชีวิตของตนและเป็นประสบการณ์ในชีวิตจริงของผู้เรียน 4) ผู้เรียนได้ฝึกทักษะต่าง ๆ ซ้ำหลายครั้ง โดยไม่น่าเบื่อ 5) ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดระดับสูง คิดได้ตรง คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดแก้ไข คิดริเริ่มสร้างสรรค์ 6) ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ การทำงานกลุ่ม ตั้งแต่สองคนขึ้นไป จนถึงเพื่อนทั้งชั้นเรียนตามที่กำหนดในกิจกรรม เพื่อพัฒนาทักษะมนุษยสัมพันธ์ 7) ผู้เรียนได้สร้างจินตนาการตามเรื่องที่กำหนด เป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมือง วิถีชีวิต ผสมผสานกันไปอันเป็นสภาพจริงของชีวิต 8) ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวสู่สิ่งไกลตัว เช่น เรียนเกี่ยวกับตัวเรา บ้าน ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ ประเทศเพื่อนบ้าน และโลก ตามระดับความซับซ้อนของเนื้อหาและสติปัญญาของผู้เรียน และ 9) ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข สนุกสนาน เห็นคุณค่าของงานที่ทำและงานที่ไปนำเสนอต่อชุมชน ทำให้เกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้นอกจากจะมีประโยชน์ต่อผู้เรียนแล้ว ยังมีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน ในด้านการสร้างความสัมพันธ์และเชื่อมโยงระหว่างศาสตร์วิชา กับการดำรงชีวิตที่แท้จริงของผู้เรียนตามที่ ริชชี่ ปุณฺโฆติ (2540:82) ได้ให้เหตุผลที่สนับสนุนคุณค่าและประโยชน์ ของการสอนแบบบูรณาการไว้ 3 ประการ คือ 1) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ ระหว่างวิชาต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างวิชากับชีวิตจริง 2) ช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ เชื่อมโยงความคิดรวบยอดในศาสตร์ต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และ 3) ช่วยให้เกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้ ให้เชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริงและชีวิตนอกห้องเรียนกับสิ่งที่เรียน

การเรียนการสอนแบบบูรณาการ ยังถือว่าเป็นการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่สอดคล้องกับการใช้ชีวิตของผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง เป็นการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ที่มากไปด้วยเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และทำให้เห็นคุณค่า ในการที่จะจัดการเรียนการสอนเพื่อความสมดุลอย่างแท้จริง

แม้ว่าการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ จะมีประโยชน์มากมาย แต่การจัดการเรียนแบบบูรณาการ จะมีประโยชน์ได้ครูยังต้องคำนึงถึงการจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการ ไว้ 5 ประการ กาญจนา कुमारิกษ์ (2522: 21) คือ 1) จะต้องมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนว่า ต้องการให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างไร 2) ในการสอนแต่ละครั้งต้องพยายามสอดแทรกคุณสมบัติที่ต้องการเน้นในตัวผู้เรียน เช่น การเสียสละ ความขยัน ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี เป็นต้น 3) พยายามบูรณาการความรู้ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวันมากที่สุด 4) จัดโอกาสให้

ผู้เรียนได้รู้จักสังเกต วิเคราะห์ วิวิจารณ์และอภิปรายถกเถียงกันด้วยเหตุและผล และ5) จัดบรรยากาศในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้ท้าทายและเร้าความสนใจของผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้จะได้ประโยชน์อย่างมากมาย ครูจะต้องเป็นผู้เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความสามารถทางสติ ปัญญา อารมณ์ สังคม ความพร้อมของร่างกาย จิตใจและสร้างโอกาสให้ผู้เรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและบทบาทในทางคุณธรรม จริยธรรม ผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม จากผู้วิจัยหลายท่าน ดังนี้

สุวรรณ อร่ามเมธาพงศา (2531: 5-7) ได้ทำการศึกษา ปัญหาทางวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดนครศรีธรรมราช ในทัศนะของนักเรียนโดยมีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาความเห็นของนักเรียนที่มีต่อระเบียบโรงเรียน ความเหมาะสมของระเบียบการแต่งกายและระเบียบความประพฤติของนักเรียน การลงโทษนักเรียนที่ประพฤติผิดระเบียบของโรงเรียนและความบกพร่องทางวินัยของนักเรียน แยกตามเพศ ชนิด โรงเรียนระดับชั้น และสังกัดโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน 500 คน กำลังเรียนอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนราษฎร์และโรงเรียนรัฐบาล ในจังหวัดนครศรีธรรมราชจำนวน16 โรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงในชั้น ม.ศ.2 และม.ศ.3 ของโรงเรียนชาย โรงเรียนหญิงและโรงเรียนสหศึกษา ทั้งโรงเรียนราษฎร์และโรงเรียนรัฐบาล มีความเห็นเกี่ยวกับบทบาทของนักเรียนที่มีต่อระเบียบโรงเรียนแตกต่างกัน

ระพิน ชูชื่น (2532 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ ในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 123รูปในด้านการสั่งสอน อบรม การสนับสนุนกิจกรรม การให้คำแนะนำ และการสื่อสาร ทิฆัมพร สุภาพ (2535: บทคัดย่อ) ทำการวิเคราะห์กิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัย พบว่าคุณลักษณะทางจริยธรรมส่วนใหญ่ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความเสียสละและความเมตตากรุณา ในการวิเคราะห์กิจกรรมที่นักเรียนจัดขึ้นในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีการจัดกิจกรรม 2 ประเภท ซึ่งแต่ละกิจกรรมก่อให้เกิดคุณลักษณะทางจริยธรรม ดังนี้ กิจกรรมบังคับก่อให้เกิดความรับผิดชอบ

ความมีระเบียบวินัยและการตรงต่อเวลา เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า คุณลักษณะทางจริยธรรมที่เกิดจากกิจกรรมนักเรียน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย และความใฝ่รู้

สันทพัฒน์ อรุณชาติ (2535) ได้ศึกษาสภาพและปัญหา การจัดกิจกรรมสร้างเสริมระเบียบวินัยเด็กปฐมวัยในโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนทุกแห่งมีเป้าหมายมุ่งให้เด็กได้ฝึกความมีวินัย ตามพัฒนาการและความพร้อมของเด็กในแต่ละวัยและมีนโยบายให้เด็กปฏิบัติเคร่งครัด ปานกลาง การส่งเสริมและสนับสนุน การจัดกิจกรรมใช้วิธีการจัดสภาพแวดล้อม ในโรงเรียนให้สะอาดและมีระเบียบ การส่งเสริมและสนับสนุนครูอนุบาลในการจัดกิจกรรมใช้วิธีการร่วมปรึกษาหารือ และติดตามผลการแก้ปัญหา ลักษณะการจัดกิจกรรมสร้างเสริมระเบียบวินัย พบว่า ส่วนมากครูอนุบาล ใช้กิจกรรมการสนทนา รองลงมาคือ ให้เด็กฝึกปฏิบัติจริง เล่นิทาน สาธิต และร้องเพลง ตามลำดับ ปัญหาในการจัดกิจกรรมสร้างเสริมระเบียบวินัย ในด้านการบริหารผู้บริหาร ไม่สามารถติดตามและประเมินผลงานตามแผนหรือโครงการจัดกิจกรรมได้และครูอนุบาล ไม่สามารถดำเนินการตามแผนหรือโครงการจัดกิจกรรมสร้างเสริมระเบียบวินัยด้านอุปกรณ์และสถานที่ ผู้บริหารและครูอนุบาลมีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องการจัด

อ้อยทิพย์ ทองดี (2537) ได้ทำการศึกษา ผลของการพัฒนาจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ด้วยวิธีการสร้างความตระหนักและการปรับพฤติกรรมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านโคกวิทยา อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ปีการศึกษา 2536 จำนวน 24 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 12 คน และกลุ่มควบคุม 12 คน กลุ่มทดลองได้เข้าร่วม กิจกรรมการพัฒนาจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบตามโปรแกรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นผลการวิจัย พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ได้รับการพัฒนาจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ ด้วยวิธีการสร้างความตระหนักและการปรับพฤติกรรม (กลุ่มทดลอง) มีจริยธรรมด้านความรับผิดชอบสูงกว่า นักเรียนที่ไม่ได้รับการพัฒนาจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ (กลุ่มควบคุม) อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

พัชรา บุญเล่า (2538) ได้ทำการศึกษา ผลของการเข้าค่ายจริยธรรมพร้อมทั้งการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2, 3 โรงเรียนเลยกิตติวิทยาคม อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ปีการศึกษา 2538 ซึ่งมีคะแนนจริยธรรมสูง กลางและต่ำ ซึ่งสมัครเข้ารับการทดลอง จำนวน 54 คน ใช้เวลาทดลอง 7 วัน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมการเข้าค่ายจริยธรรมพร้อมทั้งการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม จำนวน 7 โปรแกรมและแบบสอบถามวัดจริยธรรมวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าที (t-test) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ นักเรียนที่เข้าค่ายจริยธรรมพร้อมทั้งการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มภายหลังการทดลอง 1 สัปดาห์ 1 เดือนและ 3 เดือน มีจริยธรรม

แตกต่างจากการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณา ที่คะแนนจริยธรรม พบว่า นักเรียนที่เข้าค่ายจริยธรรมพร้อมทั้งให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม ทั้งกลุ่มสูง กลุ่มกลางและกลุ่มต่ำ มีคะแนนจริยธรรมเพิ่มขึ้นทั้ง 6 ด้านหลังจากการทดลอง 1 สัปดาห์ 1 เดือนและ 3 เดือน ทั้ง 3 กลุ่ม

ดวงแก้ว คงเพชรศักดิ์ (2539) ทำการศึกษา “ผลการใช้กลุ่มฝึกรอบรมที่มีต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4” โรงเรียนบ้านธารทหาร อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ปีการศึกษา 2538 จำนวน 36 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 18 คน และกลุ่มควบคุม 18 คน กลุ่มทดลองได้เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มฝึกรอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นใช้เวลา

ศศิธร ดีเหมาะ (2539) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลของการใช้กลุ่มสัมพันธ์ ที่มีต่อการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนวัดหลวงศิริบูรณาราม อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท ปีการศึกษา 2538 จำนวน 20 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 10 คน และกลุ่มควบคุม 10 คน กลุ่มทดลองเข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์ตามโปรแกรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผู้วิจัยเป็น ผู้นำกลุ่ม สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 60 นาที รวม 5 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มควบคุมเรียนตามปกติ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความมีวินัยในตนเองสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนความมีวินัยในตนเอง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมจิตต์ สุวรรณวงศ์ (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษา การจัดสภาพการณ์เสริมความคิดเชิงคุณธรรม สังกมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจและอธิบาย การจัดสภาพการณ์เสริมความคิดเชิงคุณธรรม สังกมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยผลการวิจัย พบว่า การใช้การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยครูใช้คำถาม เพื่อให้เด็กสะท้อนความรู้สึกและปัญหาของตนเอง ช่วยให้เด็กคิดหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเองและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง ให้เป็นพฤติกรรมที่จะไม่สร้างปัญหาแก่ตนเองและผู้อื่น ผู้วิจัยพบว่า การใช้การสื่อสารวิธีนี้กับเด็กที่ควบคุมตัวเองได้สูง สามารถพัฒนาวินัยในตนเองมากกว่าเด็กที่ควบคุมตัวเองได้ต่ำ และการใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นการพัฒนาการสอนอย่างเป็นระบบต่อเนื่องของผู้วิจัยในฐานะครู เริ่มจากการไตร่ตรองแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ จนเกิดความชัดเจน ดำเนินการสอนและสะท้อนการสอน โดยปรับได้ตามความเชื่อที่เกิดจากความเข้าใจในแนวคิดนั้น ช่วยให้ผู้วิจัยพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ในพัฒนาการของเด็กมีทักษะในการปรับการดำเนินการสอน ทำให้ผู้วิจัยใช้การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและการให้เด็กได้รับผลตามธรรมชาติ จากพฤติกรรมที่เด็กกระทำและผลที่สัมพันธ์และสมเหตุสมผลอย่างต่อเนื่องได้เหมาะสมส่งผลให้เกิดการพัฒนาวินัยในตนเอง

วัลลภา จันทร์เพ็ญ (2544) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรม ตามแนวความคิดการปรับพฤติกรรมทางปัญญาและนำไปใช้กับนักศึกษาช่างอุตสาหกรรม โดยเปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรมในกลุ่มทดลองที่ได้รับการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรม ตามแนวความคิดการปรับพฤติกรรมทางปัญญากับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการพัฒนา จากการจัดกิจกรรมตามปกติผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาจริยธรรมขึ้นตามแนวความคิดการปรับพฤติกรรมทางปัญญา มีการดำเนินกิจกรรมของเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะเส้นฐาน ระยะทดลองและระยะติดตามผล การดำเนินกิจกรรมในระยะทดลอง มีการให้ความรู้และฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับ เรื่องการจัดการความคิดความเข้าใจ และทักษะการคิด เพื่อควบคุมตนเองด้วยเทคนิคการปรับพฤติกรรมทางปัญญา การเขียน โครงการช่วยเพื่อน การซักซ้อมซ้ำ การให้ข้อมูลป้อนกลับและเสริมแรงทางบวก

2. ผลของการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรม ตามแนวความคิดการปรับพฤติกรรมทางปัญญา ปรากฏว่า 1) นักศึกษากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมจริยธรรม ในระยะเส้นฐาน ระยะทดลองและระยะติดตามผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2) นักศึกษากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมจริยธรรมแตกต่างจากนักศึกษากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

ดวงพร อุทัยสุริ (2548: 60-62) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาพฤติกรรมเชิงคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ ในจังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพในจังหวัดสงขลา 346 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบบมาตราส่วนประมาณค่าตามแนวคิดของ ไทเคิร์ท ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความอดทนและความมีสัมมาคารวะ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมเชิงคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความเสียสละและความมีสัมมาคารวะอยู่ในระดับมาก สำหรับความซื่อสัตย์และความอดทนอยู่ในระดับปานกลาง

Wiggins (1971) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความมีวินัยในตนเองพบว่าผู้มีวินัยในตนเองสูงมีความรับผิดชอบมาก มีความวิตกกังวลน้อย มีความอดทน มีเหตุผลของตนเอง

Ayllon และ Roberts (1974: 71-76) ได้ศึกษา การลดปัญหาระเบียบวินัยในชั้นเรียน และให้สนใจแสดงพฤติกรรมสนใจเรียนมากขึ้น โดยการเสริมแรงพฤติกรรมที่อยู่ในระเบียบวินัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 5 ที่มีพฤติกรรมความไม่มีระเบียบวินัยในชั้นเรียนโดยมักก่อกวนชั้น

เรียนในขณะที่ครูให้อ่าน ผลการวิจัยพบว่า การเสริมแรงด้วยระเบียบวินัยสามารถลดพฤติกรรม ก่อกวนชั้นเรียนและเพิ่มพฤติกรรมการอ่านด้วย

2. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หลายท่านดังนี้

จันทร์จรัส ตันตสุทธิ (2544:76-79) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิชาสังคมศึกษา โดยเทคนิคการสอนแบบบูรณาการ และการสอนตามคู่มือครู ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยเทคนิคการสอนแบบบูรณาการและการสอนตามคู่มือครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความคิดสร้างสรรค์ทั้งในด้าน ความคล่องในการคิด ความคิดยืดหยุ่นและความคิดริเริ่มของทั้งสองกลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จิตติศักดิ์ ศรีอำไพ (2529: 50) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้หน่วยบูรณาการทางการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ แต่ความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ส่วนความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดก่อนและหลังการทดสอบ ทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อรรณวรรต นิยะโต (2536: 125-126) ศึกษา การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้การสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือครู พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความรับผิดชอบต่อตนเองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พิชญ์ เดชใจ (2540: 121-122) ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบบูรณาการที่ใช้เทคนิคการพัฒนาแบบยั่งยืน พบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีเจตคติต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มทดลองมีเจตคติต่อสิ่งแวดล้อมสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ศุภณรรณัฐ บุญซ้อน(2541: 107-108) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา งานเกษตรพื้นฐาน เรื่อง “การปลูกกุหลาบ” โดยวิธีการสอนแบบบูรณาการ ซึ่งประเมินผลการเรียน ด้วยเพิ่มสะสมงานกับวิธีการสอนแบบบรรยายของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านนา หลวงและโรงเรียนบ้านคอนชัย จังหวัดแพร่ พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนและคะแนนความ ก้าวหน้าภาคปฏิบัติของกลุ่มการสอนแบบบูรณาการ สูงกว่ากลุ่มการสอนแบบบรรยายอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนภาคทฤษฎีและด้านจิตพิสัยกำลัง เรียนกับคะแนนเกณฑ์ร้อยละ 80 พบว่า ทั้งกลุ่มการสอนแบบบรรยายและกลุ่มการสอนแบบบูรณา การได้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปฏิบัติสูงกว่าคะแนนเกณฑ์ร้อย ละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคะแนนความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียน การสอนแบบบูรณาการ ซึ่งประเมินผลการเรียนด้วยเพิ่มสะสมงานพบว่า กลุ่มการสอนแบบบูรณา การมีความคิดเห็นที่ดีกว่ากลุ่มการสอนแบบบรรยาย

วาสนา แสงดำ (2542: 102-103) ศึกษา การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนและ ทักษะคิดต่อบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนด้วยการ สอนแบบบูรณาการ (ลาร์ดิซาเบล) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการสอนแบบบูรณาการ สูงกว่าก่อนสอนแบบบูรณา การ (ลาร์ดิซาเบล) และทักษะคิดต่อบุคลิกภาพประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการสอนแบบบูรณาการ (ลาร์ดิซาเบล) สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กัญญา จันทะไพรและคณะ (2549: บทนำ) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ แบบบูรณาการสอดแทรกเรื่อง สถิติ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพังทวยพัฒนศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น กล่าวว่า การศึกษาแบบบูรณาการ เป็นแนวทางหนึ่งในหลาย แนวทางที่ได้ถูกกำหนด ให้นำมาใช้จัดการศึกษาแทนแนวการจัดการศึกษาแบบเดิม โดยพิจารณา จากความเป็นจริงของชีวิตว่าในการทำงานใด ๆ เราไม่ได้ทำงานแยกเป็นวิชาเหมือนที่เราเรียนใน โรงเรียน ในการแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งในสังคมหรือในการทำงาน จำเป็นต้องใช้ความรู้จากหลาย ๆ วิชา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ จะช่วยให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ ทำใ้ นักเรียนมองภาพในองค์กรวม นักเรียนนำความรู้ที่ได้มาผสมผสานสัมพันธ์กัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ อย่างมีความหมาย ช่วยให้นักเรียนเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนเข้ากับชีวิตจริง สามารถปรับตัวและก้าวทัน โลกที่เปลี่ยนแปลงได้ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนแบบบูรณาการ ในวิชาคณิตศาสตร์ ผลการวิจัย เป็นไปในทางเดียวกันว่าการสอนแบบบูรณาการ สามารถพัฒนาความรู้ความสามารถ ของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด นักเรียนมี ความคิดเห็นและเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์

กณิตา นิจรัถกุล และคณะ (2550 : 565-568) ศึกษาการประยุกต์เทคโนโลยีเชิงบูรณาการ ของนักศึกษาฝึกสอนคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พบว่าครูประจำการไม่ได้ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เป็นกลยุทธ์ เพื่อแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนและถ้านักศึกษาที่สำเร็จไปเป็นครูที่ปราศจากความรู้ ในการบูรณาการเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในชั้นเรียน ปัญหาการจัดการเรียนการสอนก็จะตามมาเป็นทวีคูณ และระหว่างเรียนรายวิชาต่างๆ อาจารย์ผู้สอนควรเป็นต้นแบบของการบูรณาการเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ โดยการให้ความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีและแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรมด้วยการออกแบบการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์อย่างมีคุณภาพ นักศึกษามีการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ไปบูรณาการระหว่างสอน แสดงว่านักศึกษาเห็นความสำคัญของการบูรณาการเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ระหว่างการสอนอย่างมาก และนักศึกษามีการเขียนแผนการสอนที่มีการบูรณาการเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ด้วย

เทอร์เรล (Terrell, 1979: 47A, อ้างถึงใน สาคร มหาหิงค์ 2545: 57) ได้ทำการศึกษาบูรณาการทักษะภาษาอังกฤษในหลักสูตรธุรกิจศึกษา ของโรงเรียนรัฐบาล ระดับต่อจากชั้นมัธยมศึกษาปรากฏว่า 1) หลังจากใช้วิธีบูรณาการเข้าไปแล้วไม่มีผลเลย 2) จากองค์ประกอบที่เลือกมา 33 องค์ประกอบ ดูเหมือนว่าจะมีผลกับวิธีบูรณาการในบางสถานการณ์ 3) ในรายวิชาธุรกิจศึกษามักจะใช้วิธีการบูรณาการที่ไม่ขึ้นอยู่กับวิธีสอนเดียว 4) วิธีการบูรณาการทักษะภาษาอังกฤษเกิดขึ้นบ่อยมากสำหรับครูในวิทยาลัยชุมชน แต่มากกว่าครูในวิทยาลัยอาชีวะ 5) การบูรณาการทักษะภาษาอังกฤษไม่ใช่วิธีสอนใดวิธีหนึ่ง 6) ทักษะภาษาอังกฤษแต่ละทักษะนี้ จะทำให้เกิดบูรณาการในหลักสูตรธุรกิจศึกษาอย่างน้อยหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งรายวิชาแต่ไม่ได้ทำให้เกิดบูรณาการในรายวิชาธุรกิจทุกวิชา 7) ผลที่ได้จากการวิจัยซึ่งศึกษาใน 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 สอนโดยใช้หลักสูตรปกติและใช้วิธีสอนแบบทดลอง กลุ่มที่ 2 สอนโดยใช้หลักสูตรแบบบูรณาการและใช้วิธีสอนแบบปกติ และกลุ่มที่ 3 สอนโดยใช้หลักสูตรแบบบูรณาการและใช้วิธีสอนแบบทดลอง

ผลการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองที่ 3 มีผลการเรียนดีกว่ากลุ่มทดลองอื่น ๆ และคะแนนจากการมอบหมายพิเศษ คะแนนกิจกรรมในห้องทดลองของกลุ่มที่ 3 ดีกว่ากลุ่มอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัดอีกด้วย แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ ที่พบในชีวิตประจำวันของนักเรียน จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการสอนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย คือ สอนโดยใช้หลักสูตรแบบบูรณาการและวิธีสอนแบบทดลอง

จากผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการจัดการเรียนรู้ ที่ช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างโลกของสิ่งที่เรียนกับโลกของ

ความจริง ผลจากการที่ผู้เรียนได้คิดทำเอง แก้ไขปัญหาเอง ดำเนินการร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ที่มีความหมาย อันนำไปสู่การเพิ่มพูนความสามารถในการจำและแก้ปัญหา เกิดการถ่ายโอนจากห้องเรียน นำไปสู่การปฏิบัติหรือมีพฤติกรรม ที่ถูกต้องเหมาะสมดีงาม เมื่อได้เปลี่ยนความคิด ที่มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและในส่วนของหลักสูตรจะไม่ซ้ำซ้อน เรื่องของเนื้อหาในรายวิชา แต่จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ด้วยดี รวมทั้งครูผู้สอนสามารถใช้วิธีการสอนที่หลากหลายโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

จากการศึกษาผลการวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรมและการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ที่กล่าวมาทั้งภายในประเทศและต่างประเทศพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้หรือโปรแกรมการเรียนรู้ รูปแบบกิจกรรมที่สร้างขึ้นตามแนวทางการพัฒนารูปแบบของคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์สามารถช่วยพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของผู้เรียนระดับต่างๆ ได้เป็นอย่างดี โดยมีผู้วิจัยหรือครูผู้จัดการเรียนรู้ ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและคอยให้ความช่วยเหลือแนะนำและเป็นตัวอย่างที่ดี

